Bibliographic Data

Author	မြ ၊ ဦး ၊ သီရိပျံချီ	Mya , U , Thiripyanchi	Mra , U" , Si¯ri pyam khyi¯	**Art.** UM0002A

Article Title ရှေးဟောင်းအုတ်ခွက် ရုပ်ပွားဆင်းတုတော်များ ၊ ဒုယတွဲ
(Votive tablets of Burma, Part II)
Rhe" hon‘ 'ut‘ khvak‘ rup‘ pva¯" chan‘" tu to‘ mya¯

Title (Book/Serial)

Issue and Volume

Edition

Place/ Publisher

Department of Archaeology

Distributor

Ed. Date 1961

Pagination 42 p., illus 34 p.

Annotation In Part II the author writes about the Pyu of Srikshetra and the rich discovery of votive tablets found there. The article includes many illustrations.

Subject Terms
1. Votive tablets
2. Buddhism - Myanmar

Key Words

သရေခေတ္တရာပြည်မြို့ဟောင်း နေရာဖြစ်သောပြည်မြို့နှင့်မှော်ဇာရွာအနီးတဝိုက်ယို ရွာတို့၌တွေ့ယိုရသောရှေးဟောင်းအုတ်ခွက်ဆင်းတုတော်များ

သရေခေတ္တရာပြည်ကြီးကိုစတင်တည်ထောင်ခြင်းအကြောင်း အကျဉ်းချုပ်

သရေခေတ္တရာ (ပြည်–မှော်ဇာ) မြို့ဟောင်း နေရာအနှံ့အပြား၌ တွေ့ယိုထားသော ရှေးဟောင်း အုတ်ခွက် ဆင်းဘုဘော်ချာ၏ အကြောင်းကို မရေးမီ၊ သရေခေတ္တရာမြို့ကို စတင် တည်ထောင်သည့် ခေတ်ကာလ အပိုင်းအခြားတို့ကိုရာဇဝင်ထွက်၊ ကျောက်စာထွက်၊ မြန်မာသုတေသန ဌာနဖြစ်ပေါ်လာသည်မှစ၍ သုတဂ တေသီတို့ရှာဖွေတွေ့ယိုထားသော သက်ဆိုင်ရာအချက်အလက်များမှ ထွက်ပေါ်လာသော အချက်အလက်တို့ပါ လက်လှမ်းမှီသလောက် သုတေသီတို့အတွက် စုဆောင်းထုတ်ဖော်ရေးသားလိုက်ပါသည်။

မှန်နန်းမဟာရာဇဝင်တော်ကြီးအလိုအားဖြင့်၊ သာသနာတော်နှစ်တရာ့တခုရောက်သောအခါ၊ မြတ်စွာဖုရားသခင်ဘိုးဦးတောင်ဖျား၌ ထားတော်မူခဲ့သည့် ဗျာဒိတ်တော်နှင့်အညီ၊ ညည့်တွင်းခြင်း နိမိတ်ကြီးငါးပါး တပြိုင်နက်ဖြစ်လေ၏၊ ထိုနိမိတ်ကြီးငါးပါးဟူသော်ကား၊ မြေကြီးငလျင်ပဲ့တင်ထပ်မျှ ပြင်းစွာတုန်လှုပ်ခြင်းတပါး။ ဘိုးဦးမော်အရပ်၌ အင်းကြီးဖြစ်ပေါ်ခြင်းလည်းတပါး၊ စမုန်ဆံမြိတ်မြစ်ဖြစ်ခြင်းလည်းတပါး၊ ပုပ္ပါးတောင်ခြေမှ စုန့်စုန့်တက်ခြင်းလည်းတပါး၊ သရေခေတ္တရာ ပြည်တည်ရာဝယ် ပင်လယ်ရေ ခန်းခြောက်ခြင်းလည်းတပါး၊ ဤသည်လျှင် နိမိတ်ကြီးငါးပါးတည်း။

ထိုဗျာဒိတ်တော် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းအကြောင်းကား၊ သမ္ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဖုရား ထင်ရှားပွင့်တော်မူ၍ ငါးဝါ မြောက်သောအခါ၊သုနာပရန္တတိုင်း၊ လယ်ကိုင်းမည်သောဝါဏိဇ္ဇဂါမ၌၊ မဟာပုဏ်စူလပုဏ် ညီနောင်နှစ်ပါး ဖုရားအားပန်၍၊စန္ဒကူးနံ့သာကျောင်းတည်၏။ မြတ်စွာဖုရားလည်း နောင်လာလတ္တံ့သော အနာဂါတ်၌၊ ဤ မြန်မာပြည်တွင်ငါ၏သာသနာတော်အခွန့်ရှည်စွာ တည်ရာဖြစ်လတ္တံ့ဟု မြင်ဘော်မူ၍ ပြာသာဒ် ယာဥ်ပုံငါးရာ ရဟန္တာငါးရာနှင့် ကောင်းကင်ခရီးဖြင့် ကျောင်းတော်မပြီးမခြင်း အကြိမ်ကြိမ် ကြွတော်မူလာ၏၊ ထိုကျောင်း ပြီးသောအခါ အလှူခံဘော်မူ၍၊ ခုနှစ်ရက်ပတ်လုံး ဗျာန်၏ ချမ်းသာခြင်းဖြင့် မွေ့လျော်တော်မူ၏။ ဒေသနာ အမြိုက်တိုက်ကျွေးတော်မူလေ၏၊ ထိုအခါသုနာပရန္တတိုင်းသား ယောကျ်ားငါးရာ၊ မိန်းမ ငါးရာတို့သည်ရဟန္တာ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ရှစ်သောင်းလေးထောင်သော ပရိသာတ်တို့အကျွတ်တရားရကြကုန်၏။ ထိုအရပ်တွင် ယိုသော သစ္စဗန္ဓရသေ့ကိုလည်း တရားဟောတော်မူ၍၊ အရဟတ္တဖိုလ်၌ တည်စေ၏။ သစ္စဗန္ဓမထေရ် တောင်းပန်သဖြင့် လည်း၊ သစ္စဗန္ဓတောင်ထိပ်၌စက်တော်ရာဘဆူ၊ နမ္မဒာနဂါးမင်းတောင်းပန်သဖြင့်လည်း၊ မန်းချောင်းနား၌ စက် တော်ရာတဆူ၊ ဤနှစ်ဆူသောပါဒနက်သန် စေတီတို့ကိုလည်း ကျောက်ထက်နှိပ်၍ တံဆိပ်ခပ်ဘိသကဲ့သို့ ထား တော်မူ၏။ နောင်သောအခါ ငါ၏ သာသနာတော်သည် သုနာပရန္တတိုင်း၊ တမ္ဗဒီပတိုင်းစသော မြန်မာတို့ တိုင်းပြည်၌ ကောင်းစွာတည်လတ္တံ့ဟူ၍လည်း ဗျာဒိတ်တော်ကြားတော်မူ၏။

ထိုမှ ဒေသစာရီ ကြွချီတော်မူ၍၊ ဘိုးဦးတောင်ဖျားသို့ ရောက်တော်မူလတ်သော်၊ အရှေ့တောင်ယံ သမုဒ္ဒရာရေမျက်နှာထက်၊ နွားချေးခြောက် ပေါလောမျောလေသည်ကိုမြင်တော်မူ၏။ ပွေးငယ်တခုသည်လည်း သဗ္ဗညုမြတ်စွာဖုရားအား မြေကိုနှုတ်သီးဖြင့်ပူဇော်၏။ ထိုနိမိတ်နှစ်ပါးကိုမြင်တော်မူ၍ ပြုံးတော်မူသည်ကို ညီ တော်အာနန္ဒာ ငါပရိနိဗ္ဗာန်စံယူတော်မူ၍ သာသနာတော် တရာ့တနှစ်ရောက်သောအခါ ဤအရပ်၌ နိမိတ်ကြီး ငါးပါးထင်ရှားဖြစ်လတ္တံ့၊ထိုသို့နိမိတ်ကြီးငါးပါး ထင်ရှားဖြစ်သောအခါ ဤပွေးငယ်သည် ဤကိုယ်၏အဖြစ်မှ စု တေပြီးလျှင်၊ လူဖြစ်၍ ဒွတ္တပေါင်ဟူသောအမည်ဖြင့် မြို့ကြီးပြည်ကြီးထီးနန်းကနက် တည်ထောင်ပြုစု၍ မင်းဖြစ် လတ္တံ့၊ ထိုမင်းကြီး၏လက်ထက်တော်မှစ၍ မြန်မာတို့တိုင်းပြည်၌၊ ငါ၏သာသနာတော်သည် အခွန်ရှည်စွာ လျှင် ထင်ရှားဖြစ်လတ္တံ့ဟူ၍ ဗျာဒိတ်ကြားတော်မူခဲ့၏။

ထိုဗျာဒိဘ်တော်နှင့်အညီ သာသနာနှစ် တရာ့တခုရောက်သောအခါ အထက်ဖေါ်ပြပါနိမိတ်ကြီးငါးပါး တို့သည်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ပွေးငယ်သည်လည်းသရေခေတ္တရာပြည်၌ဒွတ္တပေါင်အမည်နှင့်မင်းကြီးဖြစ်တော်မူလာ၏။

ထိုအခါ ဂဝံပတေ့။ ရသေ့၊ သိကြား၊ နဂါး၊ ဂဠုန်၊ စန္ဒီ၊ ပရမေသွရာ ဤသူမြတ် ခုနှစ်ယောက်တို့သည်

ဖုရားသခင်ဗျာဒိတ်တော်ယိုသည်နှင့်အညီ မြို့တည်အပ်သောအကြောင်းကို စုရုံးတိုင်ပင်ကြ၍ သာယာညီညွတ်စွာသော မြေအပြင်ဝယ် သိကြားမင်းသည် စက်တိုင်၌ရပ်နေပြီးလျှင် နဂါးကိုစက်ကြိုးပြု၍ လှည့်တော်မူ၏။ ထိုသို့နဂါးစက်ကြိုးဖြင့်ရစ်သောအရာ၌ အချင်းအားဖြင့် တယူဇနာ အဝန်းအားဖြင့် သုံးယူဇနာယိုသော တံခါးကြီး သုံးဆယ့်နှစ်တံခါး၊ တံခါးငယ်သုံးဆယ့်နှစ်တံခါး၊ ကျုံးမြောင်းပစ္စင် ရင်လျှောက်၊ တန်ဆောင်းပြအိုးစသော မြို့အင်္ဂါခုနစ်ပါးနှင့် ထူးဆန်းတင့်တယ်လှစွာသော၊ သိကြားနေရာ သုဒဿန မြို့ကဲ့သို့ မြတ်သော အသရေကိုဆောင်သော သရေခေတ္တရာ ရွှေမြို့တော်ကိုတည်၏။

မင်းကြီးအားထိုက်သော ဂိမှာနဥတု၊ ဝဿာနဥတု၊ ဟေမန္တဥတု၊ သုံးပါး၌ မွေ့လျော်ပျော်ပါးစေခြင်းငှာ ဘုံခုနှစ်ဆင့်ယိုသောပြာသာဒ်၊ ဘုံခုနှစ်ဆင့်ယိုသောပြာသာဒ် ဘုံဘဆယ့်ဘဆင့်ယိုသောပြာသာဒ်ဤသို့သော ပြာသာဒ်နန်းသုံးဆောင်တို့ကိုလည်း၊ နတ်တို့လုပ်၍ မြို့နှင့်တကွ ခုနှစ်ရက်အတွင်း တွင်ပြီး၏။

ထိုသို့မြို့၏ကိရိယာ၊ နန်း၏ကိရိယာ၊ အပြည့်အစုံပြီးပြေလျှင်၊ ဒွတ္တပေါင်မင်းကြီးအား သိကြားမင်းသည် လက်တော်မလျက် ရွှေနန်းတင်တော်မူ၏။ ရာဇာဘိသေကခံတော်မူ၏။ ထိုမင်းမိဖုရားကား ပျူမိဖုရားကို မြည်းတော် မဟာသမ္ဘဝမင်းကြီးမိဖုရားမြောက်၍မြင်သော နှမတော်စန္ဒာဒေဝီမိဖုရားလည်းတပါး နဂါးမင်းသမီး ဘေစန္ဒီလည်းတပါး၊ ဤနှစ်ပါးတည်း။ သိကြားမင်းလည်း သီလဝံသထားအစယိုသော မင်းမြောက်တန်းဆာငါးပါးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ကေရာဇ်မင်းတို့နှင့်ထိုက်တန်သော မင်းဆောင်မင်ယောင် မင်းခမ်းမ်းနားတို့ကိုလည်းကောင်း။ ရန်သူအပေါင်းတို့ကို နှိမ်နင်းစေခြင်းငှာ အရိန္ဒမာလှံအစယိုသော ခေါင်းလောင်းစည်ကြီးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ မင်းကြီးကိုရွက်ဆောင်နိုင်သော အရပ်အားဖြင့်တဆယ့်ငါးတောင်၊ အလျားအားဖြင့် အတောင်နှစ်ဆယ်ယိုသော နာဋ္ဌာဂီရိဆင်နှင့်တကွ၊ ဝလာဟက မြင်းတို့ကိုသည်းကောင်း၊ မင်းကြီး၌ မပြတ်စောင့်ရှောက်စေခြင်းငှာ နတ်သူရဲတကျိပ်ခုနှစ်ယောက်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ သံတမန်စေခြင်း၌ လိမ္မာသော ဘုန်းပညာအင်္ဂါရှစ်ပါးနှင့်ပြည့်စုံသော အမတ်ငါးပါး၊ ငရဲကျား၊ ပဥ္စင်းဖြူ၊ ပဥ္စင်းညိုတို့ကိုလည်းကောင်း၊ အတွင်းပင်လယ်၊ အပြင်ပင်လယ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဒွတ္တပေါင်မင်းကြီးအား သိကြားမင်း ဆောင်နှင်းပေ၏။ ဒွတ္တပေါင်မင်းကြီးသည်လည်း ဘုန်းကြီးသောမင်းဖြစ်၍၊ နင်းတိုင်းနင်းတိုင်း မြေကြီးတို့သည် ကျွံနစ်ကုန်၏ သိကြားမင်းသည်လည်း မိမိ၏ဘန်းခိုးအာနုဘော်အားဖြင့် လှမ်းတိုင်းလှမ်းတိုင်းသောအခါ၌၊ သံမှိုခံစေ၏၊ ဇမ္ဗူဒီပါကျွန်းမှစ၍ အသူရာပြည်၊ နဂါးပြည်တိုင်အောင် လက်နက်နိုင်ငံဖြစ်၍ အခွန်ခံသောဟူ၏။

အခွန်ခံသောအကြောင်းကား၊ အထူးထူးသောမှာစာတို့ကို ရေးစေပြီးသော် လှံပျံတွင်ဆွဲပြီးမှ၊ လှံထိုးဘောင်သို့တက်တော်မူ၍ မင်းကြီးလက်တော်ဖြင့် ထိုးသည့်ယိုသော် ဆိုခဲ့ပြီးသောမင်းတို့၏ ဥက္ကောင်းနှုက်ကျအံ့ သကဲ့သို့ တည်လေ၏။ ထိုအခါ ထိုထိုသောမင်းတို့သည်လည်း သာယာချေငံသောစကားဖြင့် ယေရိသေစွ တောင်းပန်၍ အထူးထူးသော ပူဇော်သက္ကာရတို့ကိုပြုမှ လှံပျံသွားသောဟူ၏။ ခေါင်းလောင်းကြီး စည်ကြီး ဖြင့် အခွန်ခံသောအခါလည်း၊ ဤကဲ့သို့ တချက်တီးသည်ယိုသော် ထိုထိုသောလူမင်း နဂါးမင်းတို့နားရင်း၌ တ ဘိသကဲ့သို့ ထိုအသံတို့သည် တည်လေ၏။ ထိုအခါ ထိုထိုသို့သောမင်းတို့သည် ရိုသေခယမ်းသောစကားဖြ တောင်းပန်သည်ဖြစ်မှ အသံစဲသောဟူ၏။

ထိုသို့အခွန်ခံသောအခါ၊ ဇမ္ဗူဒိပ်မြေအပြင်ဝယ်ယိုသော တရာသောမင်းတို့သည် သမီးကညာရတန အစယိုသော ဆင်ရတနာ မြင်းရတနာတို့ကိုလည်ကောင်း၊ ပတ္တမြားအစယိုသော ရွှေငွေရတနာတို့ကိုလည်း ကောင်း သားမွေးဖြင့်ပြီးသောပုဆိုး၊ ပိုးချည်ဖြင့်ပြီးသောပုဆိုး ကြာချည်ဖြင့်ပြီးသောပုဆိုး ဝါချည်ဖြင့်ပြီးသော ပုဆိုးတို့ကိုလည်းကောင်း နှစ်တိုင်းနှစ်တိုင်းလျှင် ဆက်လာရကုန်၏။

ထိုမင်းလက်ထက် ဆင်ဖြူသုံးရှဉ့်ခြောက်ဆယ်၊ ဆင်မည်းသုံးကုဋေခြောက်သန်း စစ်သည်သူရဲအပေါင်း တခေါဘဏီယိုသောဟူ၏။

ဘုရားသခင်တပည့်သားတော် ရဟန္တာမြတ် သုံးထောင်အားလည်း နေ့တိုင်းမပြတ်လျှင် ပစ္စည်းလေးပါး ထောက်ပံ့၍ ဆရာပြုတော်မူ၏။

ခပ်သိမ်းသောပြည်သူတကာအပေါင်း တို့ ကိုးကွယ်စိမ့်သောငှါ၊ ဘုရားရှင်သာရီရိကဓါတ်တော်ကို စေတီ ပုထိုးတည်တော်မူသည်။ ထိုစေတီတို့အမည်ကား **သောကြမ္မာ**ဘူသော ကောင်းမှုတော်ဘဆူ၊ **ညည်းညည်း** ဟူ

သော ကောင်းမှုတော်တဆူ၊ **စည်စည်** ဟူသော ကောင်းမှုတော်တဆူ၊ **ပေါပေါ** ဟူသော ကောင်းမှုတော်တဆူ **လျှောလျှော** ဟူသော ကောင်းမှုတော်တဆူ၊ **မြသိတင်** ဟူသော ကောင်းမှုတော်တဆူ၊ **ဘုရားတောင်** ဟူသော ကောင်းမှုတော်တဆူ၊ **ဆုတောင်းပြည့်** ဟူသော ကောင်းမှုတော်နှစ်ဆူ၊ ထိုမှတပါးလည်း ဖုရားရှင်လက်ချိုးတော် ၈ါတ်ကို ဌာပနာပြု၍ **မြင်ဗါဟု** ဟူသော ကောင်းမှုတော်တဆူ၊ ဘုရားရှင် နဖူးသင်းကျစ်တော် ဓါတ်တော်တို့ကို ကမ်းယံပြည်မှယူ၍တည်သည်ဟူသော **ပုထိုးကြီး** တဆူပေါင်း တဆယ့်တဆူတည်း။

ထိုမင်းလက်ထက်တော်၌ ဖုရားရှင်သာသနာတော်ကား ထင်ရှားစွာဖြစ်၏။ ထိုမင်းကား နောင်လာလတ္တံ့သော မင်းတို့မှတ်သားစိမ့်သောငှါ၊ ရဟန္တာသုံးထောင်နှင့်တိုင်ပင်တော်မူ၍၊ ခပ်သိမ်းသော သတ္တဝါအပေါင်းတို့၏ စီးပွားအလို့ငှါ၊ အပါယဂတိမှပါယံ၊ အစချီသောဓမ္မသတ်ကျမ်းပြုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ဘုန်းလက်ချုံး အာဏာနှင့်ပြည့်စုံတော်မူသော ဒွတ္တာပေါင် မင်းကြီးသည် တရံသောအခါ မုန့်သည်မတယောက်သည်၊ ဆရာရဟန်းအား လှူသောကျောင်းဝတ်မြေလယ်ငါးပယ်မျှကိုသိမ်းယူတော်မူမိချေသောကြောင့် သိကြားမင်းပေးသော လှံပုံ့သည်လည်း စေ၍မသွားပဲယို၏။ ခေါင်းလောင်းကြီး စည်ကြီးတို့သည်လည်း တီး၍မမြည်ရှိ၏။ ထိုသို့ယိုသောအခါ၊ မင်းကြီးသည် ရဟန္တာမြတ်တို့အား၊ ထိုအကြောင်းကို နားတော်လျှောက်၏။ ရဟန္တာမြတ်တို့လည်း ဉာဏ်ဖြင့်ဆင်ခြင်တော်မူသည်ယှိသော်၊ မုန့်သည်မငယ်သည် ဆရာရဟန်းအား လှူသော ကျောင်းဝတ်မြေလယ် ငါးပယ်ကို သိမ်းယူတော်မူသောကြောင့်ဖြစ်သည် အကြောင်းကိုမြင်တော်မူလေ၏။ ရဟန္တာမြတ်တို့လည်းမင်းကြီးသည်၊ မအပ်သောဝတ္ထုပစ္စည်းတို့ကိုသိမ်းယူတော်မူမိချေသောကြောင့် ဤအကြောင်းတို့သည်ဖြစ်ချေသည်ဟုမိန့်တော်မူကုန်၏။ မင်းကြီးလည်းထိုလယ်ငါးပယ်ကို မုန့်သည်မဆရာအား လှူတော်မူလေ၏။ ထိုသို့လှူတော်မူသော်လည်း မတင့်မအပ်မသန့်မရှင်းသောဝတ္ထုကို သိမ်းတော်မူမိချေသောကြောင့်၊ လှံပုံ့အစယှိသော ခေါင်းလောင်းကြီး စည်ကြီးတို့သည် စေ၍မသွားယှိဘိ၏။ ထိုသို့စေ၍မသွားယှိသော်၊ ထိုသို့သော မင်းတို့ဆက်မြဲသော အခွန်တို့သည် မရောက်သည်ဖြစ်၍ ကြီးစွာသောအမျက်တော်သည်ဖြစ်၏။

တရံသောအခါ။ ပဍ္ဍင်းဖြူ။ ပဍ္ဍင်းညို့တို့ကိုခေါ်တော်မူ၍။ ဟယ်အမတ်တို့ ငါ၏နိုင်ငံတော်ဖြစ်သော ဇမ္ဗူဒီပါကျွန်းနိုက်ယှိကုန်သော မင်းတို့သည်။ ဆက်မြဲဖြစ်သော အခွန်ဘဏ္ဍာကိုမဆက်။ အမတ်တို့သွား၍ အခွန်ကိုတောင်းချေဟုစေတော်မူ၏။ ပဍ္ဍင်းဖြူ၊ ပဍ္ဍင်းညို့တို့လည်း အလုံးအရင်းအများနှင့်၊ ခုနစ်နှစ်တိုင်တိုင် အခွန်ခံ၍ဆက်၏။ မင်းကြီးလည်း ပဍ္ဍင်းဖြူ၊ ပဍ္ဍင်းညို့တို့ကို ရှည့်လတ်သော်၊ ယုံကြည်တော်မမူ၍၊ ဥပါယ်တမည်ဖြင့် ကွပ်မျက်တော်မူဘိ၏။ ထိုသို့ပဍ္ဍင်းဖြူ၊ ပဍ္ဍင်းညို့တို့ကို ကွပ်မျက်တော်မူလျှင်။ ဘုန်းလက်ချုံးအာဏာနှင့် အခွန်တောင်းမည့်သူမယှိသည်ဖြစ်၍။ မင်းကြီးကိုယ်တိုင်တော် နဂါးမှဆက်လာသောနဂါးကြေးလှေကိုစီးတော်မူ၍။ ဇမ္ဗူဒီပါကျွန်းအလုံးကိုအခွန်ခံတော်မူ၏။

တရံသောအခါ။ ပန်ထွာပြည်သို့ ရောက်တော်မူလေ၏။ ပန်ထွာမိဖုရားလည်း မကောင်းသောနှလုံးဖြင့် မကောင်းပုဆိုးကိုယူစေ၍ အထူးထူးသော စီရင်ခြင်းဖြင့် နူးညံ့သိမ်မွေ့စွာလက်သုတ်ပုဝါကို စီရင်ပြီးသော် မင်းကြီးအားဆက်လေ၏။ မင်းကြီးလည်း မစူးမစမ်းမဆင်မခြင်ယုံကြည်တော်မူ၍၊ ထိုလက်သုတ်ပုဝါဖြင့် မျက်နှာတော်ကိုသုံးသပ်တော်မူမိချေ၏။ ထိုအခါ၊ မင်းကြီးနဖူးတော်၌ မွဲရှင်သည်ကွယ်ခဲ့၏။ ထိုမွဲရှင်ကွယ်ခဲ့သည်ယှိသော် နဂါးမင်းသမီးတော် ဘောစန္ဒီလည်း သွားခဲ့၏။ မင်းကြီးလည်း နှလုံးမသာ ယှိတော်မူသော် နေပြည်တော်သို့ ပြန်တော်မူခဲ့၏။

ထိုအခါ မင်းကြီးသည် ထွေးခံ၌ ထွေးမြဲ တံတွေးကို ထွေးတော်မမူ။ မဟာသမုဒ္ဒရာ၌ ထွေးတော်မူမိလေ၏။ ထိုသို့မင်းကြီးပြုတော်မူဘူးသော ကုသိုလ်ကံသည် ကုန်ခြင်းသို့ ရောက်သည် ဖြစ်၍ နဂါးတို့သည် အမျက်ခြောင်းခြောင်းထွက်ကုန်သည်ဖြစ်၍ နဂါးကြေးလှေနှင့်တကွ နဂါးပြည်သို့ ဆောင်ယူလေကုန်၏၊ ဒွတ္တာပေါင် မင်းကြီးကား အိမ်နိမ့်သုံးဆယ့်ငါး။ စည်းစိမ်ခုနစ်ဆယ်၊ သက်တော်ဘုရား့ငါးနှစ် သာသနာတော်နှစ်တရာ့ခုနစ်ဆယ့်တခုရောက်သောအခါ၊ နဂါးတို့ဆောင်ယူလေ၏။

ဒွတ္တာပေါင်မင်းနတ်ရွာစံပြီးနောက်၊ ၎င်း၏သားတော်ဒွတ္တာရန်မင်းဖြစ်၏။ ဒွတ္တာရန်မင်းမှအစ၊ သုပညာနဂရဆိန္ဒမင်းလက်ထက်တိုင် သရေခေတ္တရာ မင်းတို့မှာ ၂၄-ဆက်၊ ဒွတ္တာပေါင်မင်းနှင့်တကွသော် ၂၅-ဆက်ယှိ၏။ ၎င်းမင်းတို့အမည်များနှင့် နန်းစံနှစ်တို့မှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်၏။

နံပါတ်	မင်းအမည်	နန်းစံနှစ်	အကြောင်းအရာ
၁	ဒွတ္တပေါင်	၇၀	
၂	ဒွတ္တရန်	၂၂	
၃	ရန်ပေါင်	၅၀	
၄	ရန်မန်	၅၀	
၅	ရကွန်	၃၁	
၆	ခန်းလောင်း	၃၀	
၇	လက်ခိုင်	၃၄	
၈	သီရိခန်	၂၀	
၉	သီရိချာဇ်	၉	
၁၀	တေပါး	၅	ကြက်ခေါင်းစား တေပါးမင်း၊ ထိုမင်းကား ဒွတ္တပေါင် မင်းရိုးမဟုတ်၊ တပါးကမင်းဖြစ်သောကြောင့်၊ တေပါးဟူ၍ နောက်မှ တွင်၏။
၁၁	ပါဝိရန်	၆၆	
၁၂	ရန်မုက္ခ	၁၅	
၁၃	ရန်သိခ်	၃	
၁၄	ရန်မုဋ္ဌလိန္ဒ	၁၅	
၁၅	ဘေရိန္ဒ	၁၂	
၁၆	မုဋ္ဌလ	၅	
၁၇	ပုဏ္ဏ	၃	
၁၈	သာခ	၃	
၁၉	သာသိ	၃	
၂၀	ကန္ဒု	၁	
၂၁	ကန်တက်	၃	
၂၂	ဘိဇ္ဇ	၄	
၂၃	သုမုန္ဒရိ	၇	ထိုမင်းနန်းတက်သောနှစ်ကား သာသနာတော်နှစ် ၆၁၇–ခုဖြစ်၏၊ ၎င်းမင်း လွန်တော်မူသောနှစ်၌၊ သာသနာတော်နှစ် ၆၂၄–ခုဖြစ်၏၊ ထိုကို ဖြိုကိန်းချောက်လတ်သော်၊ လောကနန္ဒာ ကျောက်စကားအရပ်၌ သိကြား နတ်မင်းသည်၊ မဟာလ္လက ပုဏ္ဏားအယောင်ဖြင့်၊ ဒေါဒေါရသ–၆၂၂–ကိုဖြို၍ အတိုး သက္ကရာဇ်၊ နှစ်၊ဟုကျောက်ထက်တွက်ပေးခဲ့၏။ဟုဆိုသည်။
၂၄	အတိတြာ	၃	
၂၅	သုပညာနဂရဆိန္ဒ	၁၁	ထိုမင်း လက်ထက် သရေခေတ္တရာ ပြည်ကြီးပျက်၍ မင်းဆက်ပြတ်လေသည်။

သရေခေတ္တရာပြည် ပျက်ရခြင်း အကြောင်းရင်း။

သုပညာနဂရဆိန္နမင်းလက်ထက်သို့ ရောက်သောအခါ၊ သရေခေတ္တရာပြည်ကြီးပျက်၍ ပျူ၊ ကမ်းယံ၊ သက်တို့သုံးစုကွဲလေ၏။ ပြည်ကြီးပျက်ရသည့် အကြောင်းမှာ၊ တခုံရောအခါ၊ ကမ်းယံပြည် သောင်းကျန်းလေသည်ကို စစ်အင်္ဂါလေးပါးနှင့်တကွ၊ မင်းကြီး လုပ်ကြံတော်မူမည်ဟူ၍ ချီတော်မူလေ၏။ ကမ်းယံပြည်ကို အောင်တော်မူလျှင်၊ ထိုပြည်၌ မဇ္ဈိမပူရိသအဘောင်နှင့် ရှစ်ဆယ့်ရှစ်တောင်၊ ရွှေဆင်းတု ဘုရားကို မြင်တော်မူလေသော်၊ ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်မြတ်ကို ဖူးတွေ့ရသကဲ့သို့ အလွန်သဒ္ဓါတော် မူသည်ဖြစ်၍၊ ညနံနက်မပြတ် ဝတ်ပြုတော်မူ၏။ ထိုသို့ခရုပိသာကုဒ္ဓေဆယ်ဘုမကသော၊ အရိမေတ္တေယျ ဘုရားရှင်နှင့် သဏ္ဌာန်တော်တူသော ရုပ်တုတော်နှိုက် သုံးနှစ်တိုင်တိုင်ခွာ၍ မသွားရက်သောအားဖြင့် နေတော်မူ၏။ မှူးဘော်မတ်တော်တို့လည်း ဘုန်းကြီးသောအရှင် ဆင်မြင်း မိုလ်ပါ ညောင်းညာကြပြီ။ နေပြည်တော်သို့ အလျင် ပြန်တော်မူလော့ဟု နားတော်လျှောက်ကြလေ၏။ မင်းကြီးလည်း ဤသို့မိန့်တော်မူ၏။ ငါသည် သဗ္ဗညု ဘုရားရှင် ရုပ်တုတော်ကိုခွာ၍ သွားအံ့သော၄ါမတတ်နိုင်။ ဤဘုရားရှင်ရုပ်တုတော်ကိုရတနာဖောင်ကြီးစွာ စီရင်၍ ဖောင်ထက်တင်ပြီးသော်၊ နဂါးရစ်တောင်ကိုလှည့်၍၊ မဟာသမုဒ္ဒရာဖြင့်သရေခေတ္တရာနေပြည်တော်သို့ဆောင်ယူမည်ဟူ၍ မိန့်တော်မူ၏။ အမတ်မိုလ်ပါတို့လည်း မင်းကြီးသည်မဖြစ်နိုင်ရာသောအကြံတော်ကိုကြံဘိသည်။ ဤသို့ကြံတော်မူသည်ယိုသော်၊ ငါတို့သားမယားတို့ကို မတွေ့မမြင်ရပြီဟု နှလုံးမကြည် ယိုကြ၏။ အမတ်ဗိုလ်ပါတို့လည်း၊ တိုင်ပင်ကြ၍၊ ဘုရားရှင်ရုပ်တုတော်အောက်၌၊ ဥမင်တူးလေ၏။ ရုပ်တုတော်သည်လည်း ရွှေအတိသွန်းဖြစ်၍၊ လေးသောကြောင့် လည်းတော်မူလေ၏။ မင်းကြီးလည်း ဘုရားရှင်ရုပ်တုတော်လည်းသည်ကိုမြင်တော်မူလျှင် အမတ်တို့ အဘယ့်ကြောင့်ဘုရားရှင်ရုပ်တုတော်လည်းဘိသနည်းဟု မေးတော်မူ၏။ အမတ်ဗိုလ်ပါတို့လည်း ဆရာတော်ဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုတော်မူသည်ဟု နားတော်လျှောက်ပေ၏။ မင်းကြီးလည်း ထိုစကားကို ကြားတော်မူသော် နှလုံးမသာယို၍၊ ခပ်မဆိတ်နေတော်မူလေ၏။ မှူးမတ်ဗိုလ်ပါတို့လည်း ထင်းတထောက် တချောင်း မီးသွေးတဆုပ် ထည့်ကြ၍ မီးတိုက်လေ၏။ ထိုသို့ တိုက်လေသော အဖြစ်ကို မင်းကြီးမြင်တော်မူလျှင် ဤသို့ မေးတော်မူပြန်၏။ အမတ်တို့ အဘယ့်ကြောင့် ဘုရားရုပ်တုတော်ကို မီးတိုက်ဘိသနည်းဟု မိန့်တော်မူ၏။ အမတ်တို့လည်း ဘုရားရှင်ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်တော်မူ၍ နတ်တို့သင်္ဂြိုဟ်လေသည်။ နားတော်လျှောက်ကုန်၏။ မင်းကြီးလည်း မဟုတ်သော စကားကိုလျှောက်သည်ဟု နှလုံးမသာဖြစ်၍ ဆိတ်ဆိတ် နေတော်မူ၏။ အမတ်ဗိုလ်ပါတို့လည်း မင်းကြီးအားအမျက်ထွက်လတ္တံ့သည်ကို ကြောက်သဖြင့် ထက်ဝယ်တော် တတောင်ပြည့် ယိုသော အဋ္ဌဝီသ နှစ်ကျိပ်ရှစ်ဆူသော ဖုရားရှင်ရုပ်တုတော်ကိုရွှေစင်အတိသွန်း၍ မင်းကြီးအားဆက်သလေ၏။ ရွှေလျှက်လည်းသွန်းလုပ်၍ ဆက်ကြလေ၏ မှူးမတ်ဗိုလ်ပါတို့လည်း များစွာယူလေကုန်၏။ မင်းကြီးလည်း သရေခေတ္တရာနေပြည်တော်သို့ ပြန်တော်မူလေ၏။ ထိုဥစ္စာတို့ကိုပြည်သူတို့ သုံးစွဲသောအခါ သူမြတ်ခုနစ်ယောက်တည်သောပြည်မြတ်သည် စနောင်စနင်ယိုသည်ဖြစ်၍ လုစားယက်စား ခိုးသားထားပြ ထူထပ်သောအားဖြင့် ကွပ်ညှပ်မနိုင်ယိုခဲ့၏။

ထိုအခါ လေပွေ ကြီးလာ၍ စကောလွင့်သည်ကို စကောရှင်မိန်းမသည် ငါ့စကော ငါ့စကောဟူ၍ လိုက်လေသည်ကိုအစပြု၍ စကော စစ်သူကြီးလာသည်ဟူ၍ တပြည်လုံးထိတ်လန့်သောအားဖြင့် ထိုပြည်နှိုက်နေကုန်သောသူတို့သည် သုံးစုကွဲ၏။ မင်းကြီးလည်း ထိုအခါ နာတော်မူ၍ အိမ်နိမ့်တဆယ့်ခုနစ်နှင့် စည်းစိမ်တဆယ့်တနှစ် သက်တော်နှစ်ဆယ့်ရှစ်နှစ်သော် အနိစ္စ ရောက်တော်မူ၏။

မင်းကြီးသည် သက္ကရာဇ်တို ငါးခုတွင် မင်းဖြစ်တော်မူ၏။ ထိုမင်း လက်ထက် သရေခေတ္တရာ ပြည်ကြီးမင်းဆက်ပြတ်လေသည်ကိုစွဲ၍ နှောင်းမှ နဂရဆိန္နဟုတွင်၏။

ကမ်းယံဆိုသည်ကား သံတွဲမှစ၍ ဘောင်စဉ်ခုနစ်ခရိုင်၌ နေသောသူတို့ကို ဆိုသတည်း။

ဤသို့အားဖြင့် မှန်နန်းမဟာရာဇဝင်တော်ကြီး၌လာယိုရာ၊ သရေခေတ္တရာဆိုသည်မှာ ပျူတို့ပြည်ဖြစ်၏။ တကောင်းမင်းယောက်ဖတော် ရှင်ရသေ့ သီတင်းသုံးသည်ကို အကြောင်းပြု၍ ရသေ့ပြည်ဟု နောက်မှတွင်၏။ ရသေ့ကြီး ၏ တူတော်များ ဖြစ်ကြသော မဟာသမ္ဘဝ၊ စူဠသမ္ဘဝ မင်းနှစ်ပါးကို အကြောင်းပြု၍လည်း တကောင်းဆက်ဖြစ်၏။

ပုဂံပြည်ကျန်စစ်သားမင်း၏ ကျောက်စာများတွင် သရေခေတ္တရာပြည်အကြောင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပါယှိသောအချက်အလက်များ။

အထက်တွင် ဖေါ်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း မှန်နန်း မဟာရာဇဝင်တော်ကြီး၌၊ သရေခေတ္တရာမြို့တည် နန်းတည် အကြောင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍၊ ဂဝံပတေ့၊ ရသေ့၊ သိကြား၊ နဂါး၊ ဂဠုန်၊ စန္ဒီ၊ ပရမေသွရာ၊ ဤသူမြတ်ခုနစ်ယောက်တို့သည်၊ ဖုရားသခင်ဗျာဒိတ်တော်အတိုင်း၊ သရေခေတ္တရာမြို့ကို စတင် တည်ထောင်ကြောင်း၊ ထိုသို့မြို့၏ကိရိယာ၊ နန်း၏ ကိရိယာ အပြည့်အစုံပြီးပြေလျှင်၊ ဒွတ္တပေါင်မင်းကြီးအား သိကြားမင်းသည် လက်တော် မလျက် ရွှေနန်းတင်တော်မူ၍၊ ရာဇာဘိသေက ခံဘော်မူကြောင်းပါယှိရာ၊ ထိုမြို့တည် နန်းတည်စာတမ်း၌၊ ကျန်စစ်သားမင်းကြီး၏ကျောက်စာတို့တွင်မူတမျိုးတဖုံပါယှိ၏။ပါယှိပုံမှာ၊ တရံရောအခါဖုရားသခင်သည် ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌သီတင်းသုံးနေတော်မူစဉ်၊ လာလတ္တံ့သောနောင်အခါ၌၊ ဖုရားပရိနိဗ္ဗာန်ပြုပြီးနောက်၊ အနှစ် တထောင့်ခြောက်ရာသုံးဆယ့်နှစ် (အချို့ကျောက်စာ၌အနှစ်တထောင့်ခြောက်ရာရှစ်နှစ်ပါယှိ၏) လွန်မြောက်သော အခါ၊ အရိမဒ္ဒနပုရပြည်၌ ဖုရားရှင်သာသနာတော်ဘွန်းကား ချီးပင့်မည့်မင်းဖြစ်ပေါ်လိမ့်မည့်အကြောင်း၊ ထိုမင်းသည် အခြားမဟုတ် ဤြတြိဘုဝနာဒိတျဓမ္မရာဇာမင်း (ကျန်စစ်သားမင်း) အမည်နှင့်မင်းဖြစ်ပေါ်မည်အကြောင်းကိုမြင်တော်မူ၍၊ ဖုရားသခင်သည်ပြုံးတော်မူ၏။

ထိုသို့ပြုံးတော်မူသောအခါ၊ မဖြစ်မြဲသော အံ့ဩဘွယ်တို့ ဖြစ်ခြင်းကို၊ ရှင်အာနန္ဒာသည် မြင်တော်မူ၍၊ အကြောင်းကိုလျှောက်ထားမေးမြန်းသော်၊ဖုရားသခင်သည်အာနန္ဒာအား ဤသို့မိန့်တော်မူ၏။ အာနန္ဒာ၊ နောင်အခါ၌၊ ဗိဿနိုး အမည်ယှိသော၊ တန်ခိုးဣဒ္ဓိပါဒ်ကြီး၍ အဘိညာဉ်ငါးပါးနှင့်ပြည့်စုံသော ရသေ့တပါးသည်၊ ငါ့သားဂဝံပတိ၊သိကြားမင်း၊ဝိသကြုံနတ်သား၊နဂါးမင်းတို့နှင့်တကွ၊သိသီတ်မြို့ကိုတည်ဆောက်လတ္တံ့၊ထိုအခြင်းအရာသည်၊ ငါပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသည့်နှစ်တွင်ဖြစ်ပေါ်လတ္တံ့၊ထိုမြို့သည်နှစ်ပေါင်း တထောင့်နှစ်ရာတည်လတ္တံ့၊ဗိဿနိုးသည် သိသီတ်မြို့တွင်မင်းဖြစ်၍ အသက်အတိုင်းနေပြီးလျှင် ဗြဟ္မာဘုံ၌ဖြစ်လတ္တံ့၊ ငါ၏ သာသနာတော်နှစ် တထောင့်ခြောက်ရာသုံးဆယ့်နှစ်ယှိသောအခါ ဗိဿနိုးသည် ဗြဟ္မာဘုံမှ စုတေ၍ အရိမဒ္ဒနပုရမည်သော ပုဂံပြည်၌၊ ဤြတြိဘုဝနာဒိတျဓမ္မရာဇာအမည်နှင့်မင်းဖြစ်လတ္တံ့ဟု ဗျာဒိတ်ကြားတော်မူ၏။

သိသီတ်ဆိုသောမြို့၏အမည်ကို ပုဂံရွှေစည်းခုံဖုရားကြီးကုန်းတော်ပေါ်ယှိ ကျန်စစ်သားမင်း၏ကျောက်စာ၌ တွေ့ရ၏၊ ယင်းကို ကျန်စစ်သားမင်း၏ ပုဂံတူ့ချင်းတောင်ခြေရင်း၌ယှိသောမြကန်မွန်ကျောက်စာ၌ "ဤြကျေ္မတ်" ဟု ရေးသားခေါ်ဆိုလျက်ပါယှိ၏။ ယင်းကို ရွှေဆံဘော်ဖုရား ခြေတော်ရင်း၌ တွေ့ရှိရသော ကျန်စစ်သားမင်း၏ မွန်ကျောက်စာတွင် "ဤြကျေ္မတြာ" ဟု ရေးမှတ် ခေါ်ဆိုလျက်ပါ၏၊ ထို့ကြောင့် "သိသီတ်။ဤြကျေ္မတ်။ဤြကျေ္မတြာ" တို့သည် "သရေခေတ္တရာပြည်"၏ အမည်ချည်းဖြစ်ကြောင်းကိုသိရ၏။ ပြည်ရွှေဆံတော်ဖုရား၏ ခြေရင်း၌ တွေ့ယှိရသောကျောက်စာကို ရေးထိုးသောနှစ်မှာ ဂေါစာသကရာဇ် ၄၅၅ ခုနှစ်ဖြစ်သည်ဟုတွေ့ယှိရ၏။

ဤသို့အားဖြင့်၊ မှန်နန်းမဟာရာဇဝင်ဘော်ဘွက် စကားရပ်များနှင့် ကျန်စစ်မင်း၏ မွန်ကျောက်စာများ ထက်စကားရပ်များကို ချင့်ချိန်နှိုင်းယှဉ်ကြည့်လိုက်သော်၊ မှန်နန်းအလိုအားဖြင့် သရေခေတ္တရာမြို့ကို ပဌမတည် ထောင်သောမင်းမှာ ဒွတ္တပေါင်မင်း ဖြစ်၏။ တည်ထောင်သောနှစ်မှာ သာသနာနှစ် တရာ့တခုနှစ် ဖြစ်၏၊ မြို့တည်နန်းတည်ရာ၌ ကူညီစောင့်ရှောက်သောသူမြတ်တို့မှာ ခုနစ်ယောက်ဖြစ်၏။ ၎င်းတို့မှာ ဂဝံပတေ့၊ရသေ့၊ သိကြား၊ နဂါး၊ ဂဠုန်၊ စန္ဒီ၊ ပရမေသွရာတို့ဖြစ်ကြ၏၊ တကောင်းမင်း ယောက်ဖတော် ရှင်ရသေ့ သီတင်းသုံးသည်ကိုအကြောင်းပြု၍ သရေခေတ္တရာမြို့ကို ရသေ့ပြည်ဟု နောက်မှတွင်၏၊ မြို့၏အသက်မှာ သာသနာနှစ် ၁၀၁ ခုနှစ်မှ ၆၁၃ ခုနှစ်အထိ၊ နှစ်ပေါင်း ၅၁၀ ဖြစ်၏။

ကျန်စစ်သားမင်း၏ ကျောက်စာအလိုအားဖြင့် သရေခေတ္တရာမြို့ကို ပထမ တည်ထောင်စပြုသော မင်းမှာ ဗိဿနိုးရသေ့ကြီးဖြစ်၏၊ တည်ထောင်သောနှစ်မှာ မြတ်စွာဖုရား ပရိနိဗ္ဗာန် စံယူတော်မူသောနှစ် သာသနာနှစ်

၁–ဖြစ်၍၊ ရသေ့ကြီးကို ကူညီစောင့်ရှောက်ကြသော သူမြတ်တို့မှာ ၄-ယောက်ဖြစ်၍၊ ၎င်းတို့မှာ ဂဝံပတေ့ သိကြားနတ်မင်း၊ ဝိသကြုံနတ်သား၊ နဂါးမင်းတို့ ဖြစ်ကြ၍၊ မြို့၏အသက်မှာ နှစ်ပေါင်း တထောင်နှစ်ရာ ဖြစ်၍။

ဤကဲ့သို့ မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီးနှင့် ကျန်စစ်သားမင်း၏ ကျောက်စာထွက်တို့မှာ ကွဲပြားကြသော်လည်း ထူးခြားမှတ်သားဖွယ်ကောင်းသော အချက်တချက်မှာ ၎င်းတို့တူညီချက်တချက်ဖြစ်၍၊ ထိုတူညီချက်မှာ ကျန်စစ်သားမင်း လက်ထက်ကပင် (ဂေါစာသကရာဇ် ၄၄၆–၄၇၃ ခုနှစ် အတွင်း) မြန်မာပြည်တွင် သရေခေတ္တရာမြို့သည် အတော်ပင် ရှေးကျသော မြို့ဖြစ်ကြောင်းကို သက်သေခံလျက် ယိုကြ၍၊ ထို့ပြင်တချက်မှာ သရေခေတ္တရာမြို့သည် ကျန်စစ်သားမင်းမတိုင်မီကပင် ပျက်လျက်ရှိကြောင်းကို သိရှိမှတ်သားရာ၍။

သုတေသီဆရာကြီးတို့ထင်မြင်ချက်

ထိုကဲ့သို့သောအခြင်းအရာကိုပြသော အခြားထောက်ခံချက်တို့မှာ အများပင်ယို၍၊ သို့သော် အထက်ဖေါ်ပြပါ ရာဇဝင်လာနှင့် ကျောက်စာထွက်အခြားစကားရပ်တို့တွင် ဒဏ္ဍာရီပုံပြင်ဝတ္ထုဆန်သော စကားရပ်များ အများပင်ပါယိုသည်ဟု ယခုခေတ် ပညာယို သုခမိန်ကြီးတို့က ဆိုကြ၍။

ရှေးအခါက သရေခေတ္တရာမြို့တွင်နေထိုင်ကြသော လူမျိုးတို့မှာ ပျူ၊ကမ်းယံ၊ သက် တို့ ဖြစ်သည်ဟု ရာဇဝင်အစောင်စောင်တွင် ပါယို၍။ ၎င်းတို့တွင် ပျူတို့သည် အထင်ရှားဆုံးသော လူမျိုး ဖြစ်ကြ၍။ ထို ပျူတို့၏ အကြောင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပညာယိုသုတေသီကြီးများ ရှာဖွေစုဆောင်း ရေးမှတ်ထားခဲ့သော စာရွက်စာတမ်းများမှာ မနည်းလှချေ။ အများပြည်သူတို့ လွယ်လင့်တကူ ကောက်ယူဖတ်ရှုနိုင်ကြရစေခြင်းငှါ၊ ၎င်းစာရွက်စာတမ်းတို့တွင် ပါယိုသော အချက်တို့ကို တနေရာဘည်းတွင်စု၍ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် (**The Ancient Pyu**) ဟု စာခေါင်းကပ်လျက်၊ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသန အသင်းမှ ၁၉၆၀-ခုနှစ် အတွင်း ထုတ်ဝေဖြန့်ချီသော (**Fiftieth Anniversry Publication No. 2**) စာမျက်နှာခန့်ပါတ် ၁၀၇-၁၂၀ တွင် ပျူတို့၏ အကြောင်းကို စုဆောင်းရေးသားလျက်ပါရှိသည်၊ ၎င်းကို စုဆောင်းရေးသားသူမှာ အခြားပုဂ္ဂိုလ်မဟုတ်၊ မြန်မာပြည်၌ နှစ်ပေါင်းများစွာနေထိုင်၍ နာမည်ကျော်ကြားလျက်ယိုသော ဆရာကြီး ဒေါက်တာဂျီ၊ အိတ် (ချ) လု (စ) ပင် ဖြစ်သည်။ ယင်းစာစောင်တွင်ပါသော သက်ဆိုင်ရာ အချက်အလက်တို့ကို သုတေသီတို့အတွက် ချုံး၍ အောက်တွင် မြန်မာဘာသာပြန်ဆို ရေးသားထည့်သွင်းလိုက်ပါသည်။

ခရစ်တော်ပေါ်မီစလောက်က မြန်မာပြည်အရှေ့ပိုင်းတပိုက်တွင် အိန္ဒိုနီးရှားလူမျိုးတို့ကြီးစိုးလျက်ယိုကြ၍ ထိုအခါက ထိုလူမျိုးတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုသည် တရုတ်ပြည်တောင်ပိုင်းမှ ပျံ့နှံ့လာဟန်တူ၏၊ ၎င်းသည် အာနံပြည်မြောက်ပိုင်း၌သာ၍ထင်ရှား၏၊ မြန်မာပြည်၌လည်း ထိုအခြေအနေအတိုင်းယိုဟန်တူ၏။

သို့သော် အိန္ဒိယလူမျိုးတို့ ရောက်ယိုလာသည်နှင့် တပြိုင်နက် ဘိုနေရာများယို အခြေအနေမှာ ရုတ်တရက် တမျိုးတမည် ပြောင်းလဲသွားလေသည်။ အိန္ဒိယလူမျိုးတို့ ရောက်ယိုလာကြသောခေတ်ကို ပြောရလျှင် ခရစ်တော်မပေါ်မီ ၁၀၉ ခုနှစ်တွင် တရုတ်လူမျိုးတို့သည် ယူနံအရှေ့ပိုင်းကို သိမ်းယူ အုပ်စိုးခြင်း မပြုလုပ်မီကပင် တရုတ်ပြည်နှင့်အိန္ဒိယပြည်တို့သည် ကုန်းလမ်းခရီးဖြင့် တပြည်နှင့်တပြည်ချောင်းဝယ်ဖေါက်ကား သွားလာနေထိုင်လျက်ယိုကြ၍၊ ခရစ်တော်နှစ် ၆၉-ခုနှစ်တွင် မြန်မာပြည်နယ်စပ်ယို ယွန်ချန်းမြို့ကို တရုတ်ဟန်မင်းတို့ သိမ်းယူအုပ်ချုပ်လျက်ယို၍၊ ထို့နောက်များမကြာမီ တောင်ပိုင်း ပင်လယ် ရေကြောင်းလမ်းခရီးဖြင့် သွားလာပေါက်ရောက်သျက်ယို၏၊ ထိုခရီးဖြင့်စတင်သွားလာပြုလုပ်ကြသောသူတို့မှာ အိန္ဒိုနီးရှားလူမျိုးများနှင့် အိန္ဒိယလူမျိုးများဖြစ်ကြ၏၊ **သင်္ဘော** ဆိုသော မြန်မာစကားသည် အိန္ဒိယပင်လယ် မယ်ဒေဂက် (စ) ကား ကျွန်းသူ ကျွန်းသားတို့နှင့် အင်ဒိုနီးရှားသားတို့ သုံးလေ့ သုံးထ ယိုသော စကား ဖြစ်၍ ရှေးမာလာယု ကျွန်းသားတို့၏ စကားမှဆင်းသက်လာသောစကားဖြစ်၏၊ ပတိုလီမီ၏ပြောပုံကို ထောက်ရလျှင် ခရစ်တော်နှစ် ၂-ရာစုနှစ်အစ

လောက် မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသတို့၌ နေထိုင်ကြသောသူတို့သည် လူသားစားသော လူမျိုးများ ဖြစ်ဟန်တူ၏။ သို့သော် ထိုခရစ်ကုန်လောက်၌ တွေ့ရသောအခြေအနေအရဆိုလျှင် အတော်ပင် ပြောင်းလဲ သွားခဲ့ဟန်တူ၏။ တရုပ်ရာဇဝင်ဆရာတို့အလိုအားဖြင့် ဤကဲ့သို့ပြောင်းလဲသွားခဲ့ခြင်းမှာ အိန္ဒိယလူမျိုးများ လာရောက်နေထိုင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု ဆို၏။ ခရစ်တော်နှစ် ၃–ရာစုနှစ် စောစောပိုင်းတွင် တရုပ်ဟန် မင်းဆက်ပြတ်လေ၏၊ ထိုအခါမှစ၍ မြန်မာပြည်၌ အိန္ဒိယဩဇာလွှမ်းမိုးလျက်ရှိ၏။ လွှမ်းမိုးပုံမှာ မြန်မာပြည်၏ယဉ်ကျေးမှုအခြေခံဖြစ်သော စာပေအက္ခရာ၊ အနုပညာ၊ အကြံအစည် အယူအဆ၊ ဘာသာတရားတို့မှာ အိန္ဒိယပြည်မှ စတင်ပေါ်ပေါက်လာ၏။ ပျူလူမျိုးတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုအကြောင်းကိုဆွေးနွေးသည့်အခါ ထိုဖေါ်ပြပါအကြောင်းကိုထည့်၍ စဉ်းစားရန်လိုပေသည်။ သို့သော် ထိုစကားရပ်များသည် မြန်မာပြည် ကမ်းရိုးတန်း တလျှောက်နှင့် အတွင်းပိုင်း အနည်းငယ် ကွက်ကွက်ကလေးမျှလောက်နှင့်သာ သက်ဆိုင်၏။

မြန်မာပြည်၌ ဗုဒ္ဓဘာသာပေါ်ထွန်းလာခြင်းအကြောင်းကို တရုပ်ရာဇဝင်တို့တွင် ခရစ်တော်နှစ် ၃–ရာစုနှစ် ပဌမပိုင်းလောက်တွင် စတင်တွေ့ယို့ရ၏၊ ထိုအခါက လင်းယန်ပြည်၌ ဗုဒ္ဓဘာသာအတော်ပင် ထွန်းကားနေသည်ဟုပါယို့၏။ ထိုလင်းယန်ပြည်ဆိုသည်မှာ မြန်မာပြည်အလယ်ပိုင်းလောက်ဖြစ်သည်ဟု မှန်းဆရ၏။ သို့သော် ၎င်းပြည် မည်သည့်လူမျိုးများ နေထိုင်ကြသည်ဟု မသိနိုင်ပေ၊ မလေးကျွန်းစွယ်၌မူကား အိန္ဒိယလူမျိုးများ ရောက်ယို့နေ၍ ဗြာဟ္မဏပုဏ္ဏားများ အယူဝါဒထွန်းကားနေကြောင်းကိုကားသိရ၏။ ထိုနေရာ၌ ထိုအခါက ဗုဒ္ဓဘာသာ ရောက်ယို့လျက်ဖြစ်သည်ဟူ၍လည်းတွေ့ရ၏။ သို့သော် ထွန်းထွန်းကားကား ထင်ထင်ရှားရှား မဟုတ်သေးချေ။ အနည်းငယ်မျှသာဖြစ်၏။

ထို့နောက် မြန်မာပြည်နှင့် နယ်စပ်တကြောင်းကို ဆင်းမင်းတို့အဆက်လောက်တွင် (၂၆၅–၄၂၀၊ အေဒီ) တဖန်ကြားရပြန်သည်၊ ကြားရပုံမှာ အနည်းငယ်ဒဏ္ဍာရီဆန်သည်၊ ၎င်းအတိုင်းဆိုလျှင် မြန်မာပြည်နယ်စပ်ယို့ ယွန်းချန်းမြို့အနောက်တောင်ဖက်၌ နေထိုင်ကြသော လူမျိုးတို့သည် လူဆိုးလူရိုင်းများဖြစ်ကြသည်၊ ၎င်းတို့ကို ပုလူမျိုးဟုခေါ်သည်၊ ၎င်းတို့နေထိုင်ရာဒေသများမှ ကြို့သတ္တဝါဆင်၊ လိပ်ခွံ၊ ကျောက်စိမ်း၊ ပယင်းကျောက်၊ ကြွေအံများ၊ ရွှေ၊ ငွေ၊ ဆား၊ သစ်ကြမ်းပိုး၊ ဝါပင်များ၊ တောင်ပေါ်စပါးများထွက်သည် ကိုယ်၌ထိုးကွင်းများ ထိုးထားသည် မျောက်အရေနှင့်ဒိုင်း၊ လှံသွား၊ ကာလုပ်သည်၊ လေးနှင့်မြှားသုံးသည် အချို့သည် လူသားစားသူများဖြစ်ကြသည် (ဧည့်သည်များကို အိမ်နီးပါးချင်းယို့ လူအိုလူမင်းများအသားနှင့် ကျွေးမွေးဧည့်ခံလေ့ယို့သည်ဟု ပြောကြသည်)။ အချို့မှာ အဝတ်ဝတ်လေ့မရှိ၊ အမြီးပါသည် ထိုလူမျိုးတို့နေရာဒေသကိုလွန်၍ ယွန်းချန်မြို့ အနောက်တောင် လီမိုင်ပေါင်း ၃၀၀၀ လောက်အကွာတွင် ယဉ်ကျေးသော **ပိယော** လူမျိုးများနေထိုင်ကြသည်ဟုဆိုသည်၊ ထိုလူမျိုးတို့သည် မင်းနှင့်အမတ် အဖေနှင့်သား လူကြီးနှင့်လူငယ်တို့ အတန်းအစားခွဲခြားထားသည်။ ၎င်းတို့ကိုင်ဆောင်သော ဓါးလှံမှာ ရွှေဖြင့်လုပ်သည် ၎င်းတို့တိုင်းပြည်မှထွက်သော ကုန်ပစ္စည်းများမှာ ဝါဖြင့်လုပ်သောအဝတ်ဖြူ၊ ကြွေအံများ၊ လေးညှင်း၊ အမွှေးအထုံအမျိုးမျိုးဖြစ်သည်။

ပျူ၏အမည်များ။

အထက်တော်ဖေါ်ပြခဲ့သော တရုပ်ခေါ် **ပိယော** လူမျိုးကို မြန်မာတို့က ပျူဟုခေါ်သည်၊ ဂျားဗားကျွန်းသူကျွန်းသားတို့က **တူ–လိ–ဆူး** ဟုခေါ်သည်။ ကျန်စစ်သား၏ မွန်ကျောက်စာတချပ်တွင် လူသုံးမျိုးအမည်တို့ကို ဖေါ်ပြလျက်ပါယို့ရာ တမျိုးမှာ မိရ်မာ၊ တမျိုးမှာ ဋ္မည်၊ တခြားတမျိုးမှာ တိရ်စုလ်ဖြစ်သည်။ မိရ်မာကား မြန်မာတည်း ဋ္မည်ဆိုသည်မှာ မွန်လူမျိုးကိုခေါ်သည် ပုဂံပြည် မြစေတီကျောက်စာ အက္ခရာအရေးအသားဘာသာအရဆိုလျှင် လူမျိုးကြီးသုံးမျိုးယို့၏ မွန်၊ မြန်မာ၊ ပျူ၊ ဖြစ်၏။ ၎င်းသုံးမျိုးအနက် တိရ်စုလ်မှာ ပျူလူမျိုးဖြစ်ရမည်ဟု ယူဆရ၏ ၉၈၂ ခုက ရေးသော ပါရှင်းမြေပုံစာအုပ်တအုပ်၌ မြန်မာပြည်၌ လူမျိုးသုံးဦးနှင့်စပ်ဆိုင်သော အညွှန်းစာများပါရှိသည်၊ ၎င်းသုံးဦးအနက် တဦးမှာ **တုဆုလ်** ဟု ခေါ်ဆိုသည်။

ပျူနိုင်ငံ။

ပျူတို့အကြောင်းကို ရှေးဟောင်းစာပေကျောက်စာများ၌ အထက်ဟန်လင်းကြီးမှအစ ပြည်မြို့အထိတွေ့ရသည်။ သို့သော် ၎င်းတို့တွင် ရေးထိုးထားသော ဘာသာစကားကိုနားမလည်သဖြင့် မှန်းဆနိုင်ရုံလောက်သာ ယိုသည်။ ကျောက်စာများမှာလည်း အပျက်အစီးသာ များနေသည်။ ၎င်းတို့ကို ပျူတို့နေရာဟု ခေါ်ဆိုရသော ပြည်—မှော်ဇာ သရေခေတ္တရာ နေရာအနှံ့အပြား တွေ့ယှိရသဖြင့် ပျူစာ—ပျူဘာသာဖြင့် ရေးထိုးထားသော ကျောက်စာများဖြစ်သည်ဟု ယူဆခေါ်ဆိုကြရသည်။ ခရစ်တော်နှစ် ၆၄၀—ခုနှစ် ၆၇၅ ခုနှစ်လောက်တွင် တရုပ်ရဟန်းကြီး ၂-ဦး ဟူ၀န်ဆင်နှင့် အိဆင်တို့မှတ်တမ်းတွင် သရေခေတ္တရာ၏အကြောင်းကို တွေ့ယှိရသည်။ ဒေါက်တာဘလက်ဒင် ဘာသာပြန်ဆိုထားသော ပျူ ကျောက်အရိုးအိုးများတွင် အေ၊ဒီ၊ ၆၇၃—ခုနှစ်မှ ၇၁၈ ခု နှစ်အတွင်း သရေခေတ္တရာမြို့၌ စိုးမိုးအုပ်ချုပ်လျက်ယှိသော မင်းတို့၏အမည်ပါသည် ၎င်းစာတို့အဆိုမှာ။

၁—သူရိယဝိကြမသည် အေဒီ၊ ၆၈၈ ခုနှစ်တွင် နတ်ရွာစံသည်၊ သက်တော် ၆၄ နှစ်။
၂—ဟရိဝိကြမသည် အေ၊ဒီ၊ ၆၉၅ ခုနှစ်တွင် နတ်ရွာစံသည်၊ သက်တော် ၄၁ နှစ်။
၃—သိဟဝိကြမသည် အေ၊ ဒီ၊ ၇၁၈ ခုနှစ်တွင် နတ်ရွာစံသည်၊ သက်တော် ၄၄ နှစ်။

အထက်တွင် ဖေါ်ပြထားသော ခုနှစ်တို့မှာ အမှန်းအဆသာဖြစ်သည်၊ မြန်မာဝေါဟာ ကောဇာခုနှစ် သကရာဇ်ကို အခြေခံပြု၍တွက်ဆထားသော နှစ်များဖြစ်သည်။

ဝိကြမအမည်ကိုဆောင်လျက် မင်းတို့အပြင် ဝါရိမန်မင်းတို့လည်း ယှိသေး၏။ ထိုဝါရိမန်မင်းတို့၏ အမည်များသည် အရှေ့ဖက်နယ်တလွှား၌ အတော်ပင်ထင်ရှားသည်၊ ကျောက်စာများ၌လည်း ပါလေ့ပါထယှိသည်၊ အိန္ဒိယတောင်ပိုင်းမဒရပ်အနီးကန်စီပူရ(ကွန်ဂျီဗာရန်)မှ ပလ္လဝမင်းတို့သြဇာမကင်းဟုထင်ကြသည်။ ၁၉၁၆-ခုနှစ်တွင် သရေခေတ္တရာမြို့တွင်း ခင်ဘားကုန်းမှရရှိသော ငွေပေါ်မိမဏ္ဍိုင်ပလ္လင်ပတ်လည်၌ ဆင်းတုတော်ရုပ်ကြွပုံလေးဆူအောက်တွင်ပျူအက္ခရာ ပျူဘာသာဖြင့် စာတမ်းတခုထိုးလျက်ပါယှိရာ၊ ထိုစာတမ်းတွင် ကုသိုလ်ရှင်ဖြိုပြဘုဝါရိမနှင့် ဖြိုပြဘုဒေဝိ အမည်များကို တွေ့ယှိရသည်။

သရေခေတ္တရာ မြို့ဟောင်းတနေရာ ဖိုးဂေါင်ကန်ကုန်းတွင်တွေ့ယှိသော ကျောက်ဆင်းတုဖုရားမဏ္ဍိုတော်ကျိုးတဆူ၏စမ္မခဏ်ပတ်လည်တွင် ပျူဘာသာနှင့် သင်္ကြိုဋ်ဘာသာရောစပ်ပြီးရေးထိုး မှတ်သားလျက်ပါယှိရာ၊ ၎င်းစာ၏အဓိပ္ပါယ်အချုပ်မှာ၊ ဇယစန္ဒြဝါရိမန်နှင့်ဟရိဝိကြမ မင်းသား ညီနောင်နှစ်ပါးတို့သည် တနေ့တည်းတွင် မြို့နှစ်မြို့တည်ကြောင်း၊ ၎င်းတို့သည် တဦးနှင့်တဦး ဂုဟာဒီပအမည်ယှိသော ရဟန်းကြီး၏ အဆုံးအမသြဝါဒကိုခံ၍ ချစ်ခင်ရင်းနှီးစွာနေထိုင်ကြကြောင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် ၎င်းမြို့များ၏အကျယ်အဝန်းကိုမသိရချေ။

သရေခေတ္တရာမြို့နှင့် မင်းဆက်များ။

သရေခေတ္တရာမြို့ဟောင်းနေရာမြို့ရိုးမြို့တာကျုံးမြောင်းနေရာ အမှတ်အသားများကိုယခုထက်တိုင်တွေ့မြင်နိုင်သေးသည်၊သို့သော်ထိုမြို့တွင်စိုးစံသွားသော မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီးလာဒွတ္တပေါင်မင်းမှအစ သုပညာနဂရဆိန္န မင်းအထိမင်း ၂၅—ဆက်အမည်များကိုကား တဦးတလေမျှမတွေ့ရချေ။ဒွတ္တပေါင်ဆိုသောစကားမှာလည်း သုတေသနအလိုအားဖြင့် မင်း၏အမည်မဟုတ် မြန်မာဘာသာပြန်ဆိုလိုက်သော် မင်းကြီးဟုအဓိပ္ပါယ်ရ၍ ပျူစကားမျှသာဖြစ်သည်။ ဟန်းလင်းကြီး ပျူကျောက်စာ တချပ်တွင် မင်းတပါး၏ အမည်ကိုတွေ့ရာ၊ ၎င်းအမည်မှာ **တဒွးဖံးဝိန္ဒောသြိကု** ဟုဖတ်ရ၏။**တဒွးဖံး** မှ **ဒွတ္တပေါင်**ဖြစ်လာနိုင်သည်။**ဝိန္ဒောသြိကု**မှ **ဗိသျှနုဖြိုဂုပ္တ**ဖြစ်လာနိုင်သည်။ ၎င်း၏မိဖုရားမှာ **မဟာဒေဝိသြိဇဒြ** ဖြစ်သည်။ ၎င်းကို **မဟာဒေဝီဖြိုစန္ဒြ** ဟူ၍ဘာသာပြန်ဆိုရာသည်။ဤသို့အားဖြင့် အထက်ဖေါ်ပြပါအရိုးအိုးစာနှင့် ကျောက်စာပါ ဝိကြမ၊ ဝါရိမန်၊ ဂုပ္တမင်းတို့ခေတ်မှာ အေ၊ ဒီ ၅၀၀၊ ရာစုနှစ်လောက်မှ ၈၀၀-ရာစုနှစ် အတွင်းလောက်သာဖြစ်နိုင်သည်။ အခြားပျူကျောက်စာတို့၌ အေ၊ ဒီ၊ ၂၀၀-ရာစုနှစ်

လောက်ကအမှတ်အသားများကိုလည်း တွေ့ယှိရသည်။ ထို့ကြောင့် ကျောက်စာအဆိုလျှင် သရေခေတ္တရာပြည် တည်ထောင်သည့်နှစ်မှာ အေ၊ ဒီ၊ ၂၀၀-ခုနှစ်ထက်စောလိမ့်မည်မဟုတ်ကြောင်းကိုတွေ့ယှိရသည်၊ စောနိုင်ဘို့ ရာ ခဲယဉ်းကြောင်းကိုတွေ့ယှိရသည်။

သရေခေတ္တရာပြည် ပျက်ရခြင်းအကြောင်းရင်းတပါး (တရုပ်ရာဇဝင်မှတ်တမ်းများမှ ကောက်နှုတ်ချက်များ။)

အေ၊ ဒီ၊ ၇၀၀- ရာစုနှင့် ၉၀၀-ရာစုနှစ် အတွင်းတွင် ယခု ယူနန်ပြည်၊ နန်းချောင်းမင်းတို့၏ ဩဇာ အာဏာသည် အထက် မြန်မာပြည်ကို လွှမ်းမိုးလျက်ယှိသည်။ အေ၊ ဒီ၊ ၇၅၅- ခုနှစ်၌ နန်းချောင်းမင်း ဘုရင် ကိုလိုဖင်သည်၊ တိဘက်လူမျိုးတို့နှင့် ပူးပေါင်း၍ တရုပ်တို့ကို တိုက်ခိုက်ရာ နှစ်ကြိမ်တိုင်တိုင် နိုင်သည်၊ ထိုပြီးနောက် ပျူတို့ဖက်သို့လှည့်၍ နယ်ချဲ့လာလေသည်၊ ၇၇၄ ခုနှစ်တွင် ကိုလိုဖင် ထီးနန်းကို ဆက်ခံသော ကိုလိုဖင်၏ မြေး အိ-မောင်း-ရှန်းသည်၊ တိဘက်နှင့် အဆက်ဖြတ်ပြီးလျှင် တရုပ်တို့နှင့် ပူးပေါင်း နေထိုင်လျက် ယှိသည်၊ အေ၊ ဒီ၊ ၈၀၀ ပြည့်နှစ်တွင် တရုပ်ပြည်သို့ အက အခုန် အတီး အမှုတ်တို့ ဆက်သွင်းပြသရာ ပျူအချို့ပါသွားသည်၊ ပျူအတီး အမှုတ် အက အခုန်ကို လိုလားဟန်တူသည်နှင့် အေ၊ဒီ၊ ၈၀၁-၈၀၂ အတွင်း ပျူ ၃၅ ယောက်ပါသော အကအခုန်အတီးအမှုတ်အဖွဲ့ကို ပျူမင်းက နန်းချောင်မှဘဆင့် တရုပ်ပြည်သို့ သံကြီး တမန်ကြီးနှင့်စေလွှတ်တော်မူလေသည်။

ထိုအခါနေ့လောက်တွင် ပျူတို့၏ နိုင်ငံအကျယ်အဝန်းမှာ အရှေ့သို့လားသော် ကမ္ဘောဇနှင့် ဆက်စပ် လျက် ယှိ၏။ ဘောင်သို့လားသော်ပင်လယ်။ အရှေ့ဘောင်သို့သွားသော် ဒွါရာဝတီ (ရှေးယိုးဒယား) နယ် နှင့်စပ်လျက်ယှိ၏။ အနောက်သို့သွားသော် အိန္ဒိယနှင့်အစပ်ဖြစ်၏။

မင်း၏အမည်မှာ မဟာရာဇဟုခေါ်ဆို၏၊ ဝန်ကြီးချုပ်ကိုမဟာသေနဟုခေါ်ဆို၏၊ မင်းကြီးထွက်တော် မူသောအခါ၊ ခရီးတိုလျှင်ရွှေကြိုးဖြင့် ပြီးသောဝေါ်ကိုစီးတော်မူ၏၊ ခရီးဝေးလျှင်ဆင်ကိုစီးတော်မူ၏၊ မိဖုရား မောင်းမမိဿံဘရာထက်မနည်းယှိ၏။

မြို့ရိုးမျက်နှာပြင်ကို စဉ့်အုတ်ဖြင့် စီလုပ်၏၊ မြို့၏အကျယ်မှာ အဝန်းလီမိုင် ၁၆၀ ယှိ၏။ ကျုံးနခမ်းကို လည်း အုတ်ဖြင့်စီ၏။

မြို့တွင်း၌ လူနေအိမ်ခြေပေါင်းမြောက်မြားစွာယှိ၏၊ အခန်းအပြည့်အစုံနှင့် ဘုန်းကြီးကျောင်းတရာယှိ၏ အခန်းတိုင်းမှာ ကောဇောအပြည့်ခင်းလျက် ရွှေရောင်ငွေရောင်တို့ဖြင့် တောက်ပစွာ မွမ်းမံ ခြယ်လယ်ထား၏။ နန်းတော်ကိုလည်း ၎င်းအတိုင်းခြယ်လယ်ထား၏။

အသက်ကိုခင်၍ သူ့အသက်သတ်ခြင်းမှ ရှောင်ကြည်၏။ မြေဩဇာကောင်းသည်၊ စပါးကောက်ပဲသီးနှံ ပြောင်းများကို စိုက်ပျိုးကြသည်၊ သို့သော်ဂျုံစပါး၊ ပိုက်ဆံလျှော်များကို စိုက်လေ့စိုက်ထမယှိကြပေ။ ပြစ်မှု ကျူးလွန်သောသူများကို အပြစ်ပေးရန် တရားဥပဒေမယှိ၊ တုပ်နှောင်ရန် သံကြိုး၊ သံခြေကျဉ်းလည်းမထား၊ ပြစ်မှု ကျူးလွန်လျှင် ဝါးမျှစ်အချောင်းငါးဆယ် ဒဏ်ဆောင်ရ၏၊ အာမခံမပေးရ၏၊ ပြစ်မှုကိုထပ်မံကျူးလွန်လျှင် ငါး ချက်ထက်မပိုသော ကြိမ်ဒဏ်ရိုက်ခံရ၏၊ ပေါ့သောပြစ်မှုကို ကျူးလွန်သူအား ကြိမ်ဒဏ်သုံးချက်ပေး၏၊ သူသတ် သမားတို့မှာ သေဒဏ်ခံရ၏။

အသက်ခုနစ်နှစ်အရွယ်သို့ရောက်သော ယောကျ်ားကလေးတို့မှာ ဆံချ၍ သင်္ကန်းဝတ်ကြရ၏၊ အသက် နှစ်ဆယ်အရွယ်သို့ရောက်ကြလာသည် ယှိသော် သာသနာဘောင်၌ မပျော်ပိုက်ခဲ့လျှင် လူထွက်ကြ၏။ လဲမှို့

ဖြင့် လုပ်သောအဘည်ကိုဝတ်ဆင်ကြ၏၊ ပိုးထည်များကို ဝတ်ဆင်လျှင် ပိုးတီရစ္ဆာန်များမှ ဖြစ်ပေါ်လာသော အထည်အဝတ်များဖြစ်၍ အသက်သတ်ခြင်း အပြစ်မှ မလွတ်ကင်းသဖြင့် ပိုးထည်များကို မဝတ်ဆင်ကြချေ။

မြို့ရိုးတံခါးပေါက် တဆယ့်နှစ်ပေါက်ယှိ၍၊ မြို့လေးထောင့်၌ စေတီများတည်ထား၏၊ အုတ်ကြွပ်နေရာ၌ ခဲနှင့်သွတ်ကိုသုံးသည်။ တယောက်နှင့်တယောက်တွေ့ဆုံကြလျှင် တဦး၏လက်နှင့် တဦး၏ လက်မောင်းကို ဆုတ်၍နှုတ်ခွန်းဆက်သကြ၏။ ဦးခေါင်းကိုညွတ်၍အရိုအသေပြုကြ၏ ၎င်းတို့သည် နက္ခတ်ဘာသာတို့အကြောင်းကို ကျွမ်းကျင်နားလည်မှုယှိကြ၏၊ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရားတော်၌ သက်ဝင်ယုံကြည်ကြ၏....ရွှေပန်းပွင့်များဆင်မြန်းသော ဦးထုတ်များကို ဆောင်းကြ၏၊ ကျောက်သံပတ္တမြားစီခြယ်လျက် တိန်ညှင်းငှက်၏ အမွေးအတောင်များဖြင့် ကုံးသောပန်းကုံးများကို ဦးထုပ်၌တပ်ဆင်တတ်ကြ၏။

ဘုရင်၏နန်းတော်၌ ရွှေခေါင်းလောင်းတလုံးနှင့် ငွေခေါင်းလောင်းတလုံးကိုဆွဲထား၏၊ ရန်သူများချဉ်းကပ်လာသည့်အခါ၊ အမွှေးတိုင်များထွန်း၍ ခေါင်းလောင်းများကိုထိုးလျက် စစ်၏နိမိတ်ကို ကောက်ယူတတ်ကြ၏၊ နန်းတော်တံခါးနှင့် တည့်တည့်ဘဖက်တွင်၊ ပေဘရာခန့်အမြင့်ယှိသော ကြီးမားသောဆင်းတုတော် အဖြူကြီးဘဆူယှိ၍ အမှုအခင်းဖြစ်ခဲ့သော် အမှုသည်တို့သည် ၎င်းဆင်းတုတော်၏ ရှေ့တော်၌ ဒူးထောက်၍ မိမိတို့အမှုများကို မှန်မမှန် စဉ်းစားဆင်ခြင်ပြီးမှ ထွက်ခွါသွားကြ၏။.... ကြိုပင်များမှာ ခြေသလုံးခန့်မျှတုပ်ကြ၏။........ ငွေဒင်္ဂါး ရွှေဒင်္ဂါးများသွန်းလုပ်၍ လဲလှယ်ဝယ်ချမ်း သုံးစွဲကြ၏ ဆီကိုမသုံးကြ၊ ပျားဖယောင်းများကို အမွှေးအကြိုင်များနှင့်ထုံ၍သုံးကြ၏ တိုင်းတပါးနိုင်ငံခြားသားတို့၏ ကုန်ပစ္စည်းများကို ရေဝက်၊ မှိုချည်မှလုပ်သော အထည်အလိပ်များနှင့် စဉ့်အိုး မြေအိုးတို့ဖြင့်ဖလှယ်၍ ရောင်းဝယ်ဖေါက်ကားခြင်း ပြုလုပ်ကြ၏၊ အပျိုအအို ကွဲပြားခြားနားစေခြင်းငှါ လင်ယှိမိန်းမတို့မှာ ဦးခေါင်း၌ ငွေ ရွှေ ပုလဲကျိုးများရစ်ပတ်လျက် ဆံထုံးများ ထုံးထားလေ့ယှိကြ၏၊ ပဝါခြုံ၍ အပြာရောင်မှို့ချည်ဘဘီများဝတ်ဆင်ကြ၏၊ လမ်းလျှောက်သွားရာ၌ ယပ်ဘောင်ကိုကိုင်လေ့ယှိကြ၏ ဂုဏ်သရေယှိသောမိန်းမတို့မှာ တဖက်တချက်ယပ်ဘောင်ကိုင်လျက် နောက်လိုက် အခိုင်းအစေ ငါးယောက်ခြောက်ယောက်ခန့်ပါတတ်၏။

ထိုအခါက ပျူတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ တူရိယာအမျိုးမျိုး၊ တီးမှုတ်ကခုန်သူတို့ဝတ်စားဆင်ယင်ပုံ အမျိုးမျိုးတို့ကို ဖေါ်ပြလျက်ပါယှိရာ၊ ဤနေရာ၌ ရှည်လွန်းမည်စိုး၍ မထည့်ပဲ ချန်လှပ်လျက်ထားခဲ့သည်၊ ထိုကဲ့သို့သောယဉ်ကျေးမှု အမျိုးမျိုးနှင့်ပြည့်စုံလျက် နေထိုင်ကြသော ပျူလူမျိုးတို့သည် ရုတ်ဘရက် ကမ္ဘာကြီးပျက်သလို အပျက်ကြီးနှင့်တွေ့ကြုံခဲ့ကြရသည်၊ တွေ့ကြုံရပုံမှာ အေ၊ ဒီ၊ ၈၃၂ နှစ်တွင် နန်းချောင်းလူမျိုးတို့သည် ပျူတို့၏မြို့ဘော်ကြီးကို ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက် လုယက်ဖျက်ဆီး၍ လူပေါင်း ၃၀၀၀ ခန့် ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်သွားပြီးလျှင် အရှေ့နန် ချောင်းမြို့ဘော်သစ် ယူနန်ဖူး၌ သုံ့ပန်း အဖြစ်နှင့် နေထိုင်စေသည်။ ပျူလူမျိုးတို့၏ အကြွင်းအကျန်ဖြစ်သောသုံ့ပန်း တို့သည် အေ၊ ဒီ၊ ၈၆၃ ခုနှစ်၌ ယူနန်းဖူးတွင် နေထိုင်လျက်ပင်ယှိကြသေးသည်။

အဘိုချုံ့လိုက်သော်၊ ပျူလူမျိုးတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုသည် တရုပ်ရာဇဝင်မှတ်တမ်းများအရဆိုလျှင်၊ အေ၊ဒီ၊ ၂–ရာစုနှစ်ခန့်က လူရိုင်းတို့အခြေအနေမှ အေ၊ ဒီ၊ ၈–ရာစုနှစ် နောက်ပိုင်းခန့်မျှအထိသို့ ရောက်သောအခါ၊ အိန္ဒိယလူမျိုးတို့၏ အဆုံးအမ ဩဝါဒကိုခံယူ၍ လူမှုရေးရာတွင် အထက်ဘန်းကျကျ နေထိုင်ခဲ့ကြရပြီးနောက်၊ ယူနန်ရှမ်းတရုပ်တို့၏ အနှောင့်အရှက်ကြောင့် အပျက်ကြီးပျက်ပြီး တဖြည်းဖြည်းလူမျိုးပါ ပျောက်ကွယ်သွားကြရှာလေသည်။ မှန်းနန်းမဟာရာဇဝင်တော်ကြီးအရဆိုလျှင် သရေခေတ္တရာ ပျက်ပြီးနောက်၊ ပုဂံခေတ်ပေါ်လာသည်။ ၎င်းဖေါ်ပြပါ အဖြစ်အပျက် ရာဇဝင်မှတ်တမ်းတို့ကိုနောက်ခံထား၍၊ သရေခေတ္တရာမြို့ ကောင်းစားစဉ်အခါက၊ သွင်းလုပ်ပူဇော်ကြသော အုတ်ခွက်ဆင်းတုတော်တို့၏ အကြောင်းများကို အောက်တွင် ရေးသားဖေါ်ပြလိုက်ပါသည်။

မှော်ဇာ၊ ခင်ဘားကုန်း၌ တူးဖေါ်တွေ့ယှိရသော ဝတ္ထုပစ္စည်းများ။

သရေခေတ္တရာမြို့ဟောင်းအတွင်း မှော်ဇာရွာမှအနောက်တောင် ၂-မိုင်ကွာခန့်၌ဘည်ယှိသော ကုလားကန်ရွာနှင့်ကပ်လျက် ကုန်းတကုန်းယှိ၏။ ၎င်းကုန်းကိုခင်ဘားကုန်းဟုခေါ်ဆိုကြ၏။ ၁၉၂၆-၂၇ ခုနှစ်အတွင်းက ကျောက်စာဝန်မစ္စတာဒူရွိုင်ဆဲ၏ကြီးပမ်းရှာဖွေချက်အရ ထိုကုန်း၌တနေရာဘည်းတွင်စု၍ ရှေးဟောင်းပစ္စည်းအမြောက်အမြားကိုတွေ့ယှိရ၏။ သို့သော်-၎င်းတို့တွင်အုတ်ခွက်ဖုရားဟူ၍ တဆူတလေမျှမတွေ့ရချေ၊ တွေ့ရသောဆင်းတုတော်တို့မှာရွှေငွေဖြင့်လုပ်သောဆင်းတုတော်တို့သာလျှင်များ၏။ ၎င်းတို့အထဲမှထင်ရှားသောရွှေဆင်းတု၊ ငွေဆင်းတု၊ ကြေးဆင်းတု၊ ၎င်းဆင်းတု သုံးဆူကိုစံနမူနာအနေနှင့်ရွေး၍ ပုံ (၁)၊ ပုံ (၂)၊ ပုံ (၃) တို့တွင် ပြထားပါသည်။ ပုံ (၁) မှာ ငွေဖေါ်မိပင်ခေါင်းပွ ခုံပတ်လည်ယှိ ရုပ်ကြွငွေဆင်းတုတော် ၄-ဆူအနက် တဆူဖြစ်သည်။ ပုံ (၂) မှာတင်ပြင်ခွေ ရွှေဆင်းတုတော်ဖြစ်သည် ပလ္လင်နှင့် နောက်ခံတံကဲပါသည်၊ ပလ္လင်မှာ ငွေပလ္လင်ဖြစ်သည်။ ပုံ (၃) မှာ ကြေးဆင်းတု တင်ပြင်ခွေကိုယ်တော်ဖြစ်သည်။ ဗေါဓိပင်ပလ္လင် ပတ်လည်ယှိ ဆင်းတုတော်လေးဆူတို့မှာ တပုံစံတည်းဖြစ်ကြသည်၊ မတ်ရပ်တော် ရဟန္တာတဆူစီ ရံလျက် ကြာပလ္လင်ထက် ခြေနှစ်ဖက်ကိုထပ်၍၊ လက်တော် ဘယ်တင်ညာချ ထက်ဝက်ခွေထိုင်နေတော်မူကြဟန်ဖြစ်သည်။ တည်တံ့တောင့်တင်းကြံ့ခိုင်သောကိုယ်လုံးတော်များယှိသည်။ နောက်ခံတံကဲမှာ အထက်ပိုင်းနားတွင်မဏိတော်ကိုဝိုက်၍ အနားလုံးလျက် စက်ဝိုင်းသဏ္ဌာန် ရောင်လျှံတော်ပါသည်၊ မဏိတော်၌ဥဏှိသပုံတော်မှာ ချောင်တော်ပုံ မဟုတ်ပဲ ပုံ့ပုံ့စုတက်သွားသည်၊ ဆံတော်ပုံတို့မှာ ပိန္နဲစူးပမာမဟုတ်ပဲ၊ ခရုပတ်ခွေလျက်တွေ့မြင်ရသည်။ သင်္ကန်းတော်ပုံတို့မှာ အနားလုံးလောက်သာထင်ရှားသည်။ နောက်ခံတံကဲမှပခုံးထက်၊ တဖက်တချက် တံကဲစွန်းမှထွက်လျက် ပါသောမကာရ်ရုပ်မှာဦးခေါင်းနှင့်နှာမောင်းကို အထက်သို့မျှော်လျက်နေဟန်ပါသည်။

ထိုရုပ်ထုဆင်းတုတော်တို့၏ မျက်နှာတော်အကျအနဆင်ယင်ပုံတို့မှာ ပုဂံခေတ်ကပုံများနှင့် ခြားနားကြောင်းကို ရုတ်ခြည်းတွေ့မြင်နိုင်ကြပေလိမ့်မည်။ ၎င်းသုံးဆူကို ဤနေရာ၌ရွေးထုတ်၍ တင်ပြထားခြင်းအကြောင်းတရပ်မှာ နောက်ဖေါ်ပြမည့် အုတ်ခွက်ဆင်းတုတော်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ရှုနိုင်ကြရန်ဖြစ်သည်။ အခြားအကြောင်းတရပ်မှာလည်း ဗေါဓိပင် ပလ္လင်ဝိုင်းမှာခေါင်းပွဖြစ်ပြီး ဗေါဓိပင်၏ ပင်စည်ပင်မသည် ပလ္လင်၏အဖုံးမှအထက်သို့တက်သွားသည်။ ထိုအဖုံးနခမ်းကိုပတ်၍ အပြင်ဖက်တွင် စာတမ်းတကြောင်းပါသည်၊ ထိုစာတမ်းအောက်တွင် ပလ္လင်ကိုဝိုက်လျက်၊ ဖုရားလေးဆူပါသည်၊ တဆူတဆူ၏အမည်ကို အထက်က ပလ္လင်အဖုံးတွင်အိန္ဒိယတောင်ပိုင်းအက္ခရာနှင့် ပျူဘာသာကိုရေးထိုး၍ ၎င်းတဆူတဆူ၏ အမည်နှင့်ဆက်၍ဆက်၍ ဖုရား၏ ဂုဏ်တော်များကိုအကျဉ်းချုံး၍ အချက်အဆစ် ကောက်နုတ်ချက်ကလေးများလည်း ပါဠိဘာသာဖြင့် ရေးထိုးလျက်ပါသည်။ ဗေါဓိပလ္လင်ဝိုင်း၏ အောက်နခမ်းကလေးကို ပတ်လျက်လည်း စာတကြောင်းပါသေးသည်။ ၎င်းစာမှာ ပျူဘာသာဖြင့်ဖြစ်နေသဖြင့်၊ ၎င်း၏အဓိပ္ပါယ်ကိုလုံးစေ့ပါဌ်စေ့မဖေါ်ပြနိုင်သော်လည်း၊ ၎င်းတွင် အလှူရှင်၏ အမည်များပါယှိကြောင်းကိုသိရသည်။ ထိုစာများ၏အက္ခရာအရေးအသားများနှင့် ပုံသဏ္ဌာန် ဝတ္ထုပစ္စည်းများကို ထောက်ဆ၍ ခေတ်ကာလအက္ခရာ အရေးအသားတို့ကိုထောက်၍ ထိုစာတို့ရေးထိုးလျက် ပါယှိသောပစ္စည်းပစ္စယတို့၏ ခေတ်ကာလအပိုင်းအခြားကိုခန့်မှန်းသာသည်။ ၎င်းတို့သာမက ၎င်းတို့နှင့်အတူတွေ့ယှိရသော အခြားဝတ္ထုပစ္စည်းတို့၏ ခေတ်ကာလ အပိုင်းအခြားကိုလည်း ခန့်မှန်းသာသေးသည်၊ ဤအဆိုအတိုင်းခန့်မှန်းရလျှင် အထက်ဖေါ်ပြပါ ရွှေဆင်းတု၊ ကြေးဆင်းတုတို့သည် အေ၊ဒီ၊ နှစ်ငါးရာစုခြောက်ရာစုနှစ်အတွင်းလောက်တွင်ဖြစ်ပေါ်လျက်ယှိသော ဝတ္ထုပစ္စည်းများ ဖြစ်သည်ဟုခန့်မှန်းရသည်။ ခန့်မှန်းပုံကို အနည်းငယ်သိစေလို၍ ခင်ဘားကုန်းမှ အထက်ဖေါ်ပြပါ ပစ္စည်းများနှင့်အတူတွေ့ယှိရသော ရွှေပေလွှာချပ် ၂၀ အနက် ပဌမ ၂ ချပ်၊ (ပုံ ၄)။ ဗေါဓိပင် ခုံဝိုင်း၏ အဖုံးမှ ပါဠိစာတပိုင်း၊ (ပုံ ၅) နှင့်ထိုဗေါဓိပင်ခုံဝိုင်း၏အခြေမှ ပျူစာတပိုင်း၊ (ပုံ ၆)၊ များကိုပြထားပါသည်။ ရွှေပေလွှာ ၂-ချပ်မှာ သိဒ္ဓံဟုအစချီလျက်ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် တရားတော်၏ ပဌမပိုင်းလောက်မှ **ဝံမေတာဿ ကေဝလဿဒုက္ခခန္ဓအထိ** ပါ၏၊ ဗေါဓိပင်ခုံဝိုင်းအဖုံးမှ စာအပိုင်းမှာ **ဗံဗုဒ္ဓာဂဿဘယံ** နှင့်စ၍ **နမဝမ္မောသဿဒေါထောဘာဂဝတာဓမ္မောသန္ဒိတိကော အာကာလိကော ဟေိပဿိကော** အထိပါ၏။ ဗေါဓိပင်ခုံ ဝိုင်းအခြေမှစာအပိုင်းမှာ ပျူ

ဘာသာဖြင့် ကုသိုလ်ရှင်အမည်၊ ဗြိပြဘုဝမ်နဟုအပိုင်းအဆုံးနားတွင်ပါ၏၊ ထိုပါဠိစာ ပျူစာတို့တွင်ပါယှိသော အက္ခရာမှာ အိန္ဒိယတောင်ပိုင်းအက္ခရာများဖြစ်ကြ၏၊ ပုဂံတွင် တွေ့ယှိရသော မွန်မြန်မာအက္ခရာတို့နှင့် အမျိုးချင်းတူကြ၏။ သို့သော် အက္ခရာ အရေးအသား ပုံသဏ္ဍာန်တို့မှာ ကွာခြားလျက်ယှိ၏။ ထိုအရေးအသား ပုံသဏ္ဍာန်တို့ကိုထောက်၍ ပုဂံခေတ်နှင့်သရေခေတ္တရာ ခေတ်တို့ကို နှိုင်းယှဉ်ကြည့်လိုက်သော် ပုဂံခေတ်ယဉ်ကျေးမှုမှာ အေ၊ ဒီ၊ ၁၁–ရာစု နှစ်လောက်ကမှစ၍ သရေခေတ္တရာခေတ်မှာ အေ၊ ဒီ၊ ၅–ရာစုနှစ်လောက်က စ၏၊ ထို့ပြင်ဤနည်းအတိုင်းနှိုင်းယှဉ်သွားပါက သရေခေတ္တရာခေတ်မှာ အေ၊ ဒီ၂–ရာစု၊ ၃–ရာစုနှစ်လောက် အထိ နောက်သို့ဆုတ်နိုင်စရာ အကြောင်းရေးရေးထင်၏။ ပုဂံခေတ်မှာမူ ၁၁–ရာစုနှစ်မှ နောက်သို့ဆုတ်၍ မရနိုင်လောက်အောင်ပင် ဖြစ်နေသေး၏၊ အလွန်ဆိုရလျှင် ပုဂံခေတ်သည် အေ၊ ဒီ၊ ၉–ရာစု အထက်လွန်နိုင် ဖွယ်ရာ အကြောင်းမမြင်နိုင်သေး။

အထက်တွင်ဖေါ်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ခင်ဘားကုန်းမှ ရွှေဆင်းတု ငွေဆင်းတု ရွှေပေလွှာ ငွေပေလွှာ တို့နှင့် အတူ တနေရာထဲတွင်စု၍ အုတ်ခွက်ဆင်းတုတော်ဟူ၍ တဆူဘလေမျှ မတွေ့ယှိ ငြားသော်လည်း ထိုကုန်းတွင်ပင် အခြားနေရာများ၌ အုတ်ခွက်ကဲ့သို့မြေ၊ အင်္ဂတေဖြင့်ပြုလုပ်သော ပစ္စည်းတို့ကိုကား အများပင် တွေ့ရလေသည်။ ၎င်းတို့၌ အမျိုးအစားအားဖြင့် တိုင်ပုံများ၊ လူဦးခေါင်းပုံများ၊ ကြာပန်းပုံများ စသည်ဖြင့် ဖြစ်ကြ၏။ လူဦးခေါင်းပုံပါသောအုတ်ချပ်ဘချပ်၌ ဦးခေါင်းတွင်ပတ်၍ ပေါင်းထုပ်ထားပုံမှာ ပါရစီလူမျိုးများ ဦးခေါင်း၌ ပေါင်းထုပ်ထားသော ဦးထုပ်ပုံနှင့်တူလှ၏၊ (ပုံ ၇)။

အခြားအုတ်ခွက်တချပ်၌ ၅၅၀ -ဇာတ် နိပါတ်တော်လာ ဇာတ်ခန်းတခန်းပမာ သွန်းလုပ်ထားသောပုံ ဖြစ်၏၊ ထိုပုံတွင်အလယ်ယှိပုံမှာ လူဖြစ်ပြီး ခြသေ့ခံ စင်မြင့်တခုပေါ်၌ ခြေတွဲလဲချလျက် ထိုင်နေဟန် ဖြစ်သည်၊ လက်နှစ်ဖက်ကို ဈာန်သမာပတ်ဝင်စားနေဟန်၊ ပေါင်ခွင်တွင် ထပ်၍ မျက်လွှာချလျက် နေဟန်ပါသည်၊ ဗေါင်းနားဋ္ဌောင်းနှင့်လက်ကောက်၊ လက်ကျပ်တို့ကို ဆင်မြန်းလျက် ဒါးဝတ်ပုဆိုးကိုပါ ရေးရေး မြင်နိုင်သည်၊ နံဘေးတဖက်တချက်ယှိ ပုံတို့မှာ အလယ်ပုံကိုမျက်နှာမူ၍ လူကြမ်းသဘောနှင့် ဒူးပေါ် ပေါင်ပေါ် ဒိုတီတို့ကို ငတ်လျက် မတ်ရပ်ရပ်တခုစီပါသည်၊ လက်ျာဖက်ယှိပုံမှာ တုတ်ကိုလက်နှစ်ဖက်ဖြင့် မြှောက်၍ကိုင်လျက် ခြိမ်းချောက်နေဟန် ဖြစ်သည်၊ သို့သော် မျက်နှာ၏ပုံပန်းအနေအထားအရ ရွှင်ပြုံးလျက်ယှိသည်၊ လက်ဝဲဘက်ယှိ မတ်ရပ်ပုံမှာ အလယ်ပုံ၏လက်ျာဖက်လက်မောင်းကို အထက်အောက် ကိုင်လျက် သတိပေးနေဟန်နှင့်တူသည်၊ ၎င်းအခန်းကို မစ္စတာဒူရွိုင်ဆဲ၏အလိုအားဖြင့် တေမိမင်းကို အလိုစမ်းနေသောအခန်းငယ်တခန်း ဖြစ်ဟန်တူသည်ဟု ဆိုသည်၊ သို့သော်စာတမ်းများရေးထိုးမှတ်သားလျက်မပါခြင်းကြောင့် တပ်အပ်သေချာစွာ မပြောနိုင်ချေ၊ (ပုံ ၈)

အခြားအုပ်ခွက်တချပ်မှာ ဒီပင်္ကရာမြတ်စွာဖုရား၏ပုံနှင့်တူသည်၊ သို့သော် ခြေလက်ကျိုးပဲ့ပြီး မဏိတော်မပါတော့ချေ၊ သင်္ကန်းချုံပုံမှာ ဂုပ္တခေတ်ဆန်သည်၊ (ပုံ ၉)။

ခင်ဘားကုန်းမှ ရွှေပေလွှာ ငွေပေလွှာတို့ကိုမတွေ့မီ ၁၈၉၃ခုနှစ်လောက်ကမှော်ဇာရွာတောင်လယ်ပေါ် ရွာမှ မောင်ကန်ရွှေပေလွှာခေါ် ရွှေပေလွှာ နှစ်ချပ်ကို တွေ့ရသည်၊ ထိုရွှေပေလွှာနှစ်ချပ်တွင် ရေးထိုးထားသော စာမှာ ပါဠိဘာသာဖြင့် အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း အက္ခရာနှင့် "ယေဓမ္မာဟေတုပ္ပဘဝါ" အစရှိသော ဂါထာနှင့် ဝိဒ္ဓဂ်ဘဏ်ဘော်ရှ ကောက်နှုတ်ချက်ကလေးများပါသည်။ အိန္ဒိယကျောက်စာဌာနမှ ပါရဂူတဦး၏ အလိုအားဖြင့် ၎င်းတို့တွင် ရေးထိုးထားသောစာလုံးတို့သည် အေ၊ ဒီ၊ ၆ါးရာစုနှစ်လောက်က အရေးအသားများ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်၊ ၎င်းတို့အပြင် အေ၊ ဒီ၊ ၆ါးရာစုနှစ်မှ ခုနှစ်ရာစုအတွင်း သုံးလေ့သုံးထယှိသော အိန္ဒိယ တောင်ပိုင်း အက္ခရာတို့နှင့် ပါဠိဘာသာဖြင့် ရေးထိုးထားသော ရွှေပေလွှာအစအန၊ ကျောက်စာ အစအန တို့ကိုလည်း သရေခေတ္တရာမြို့ဟောင်း မှော်ဇာရွာအနီးတဝိုက်မှာပင် ဆက်လက် တွေ့ယှိ ထားသေးသည်။

ထိုအချက်အလက်တို့ကို စုပေါင်း၍ ကြည့်လိုက်သော် အေ၊ ဒီ၊ ငါးရာစုနှစ်မှ ခုနစ်ရာစု နှစ်လောက်တွင် သရေခေတ္တရာပြည်၏ ယဉ်ကျေးမှုသည် အဘော်ပင်အထက်ဘန်းကျလျက် ယှိနေကြောင်းကို သိရသည်၊ အထက်ဖေါ်ပြပါ ရွှေပေလွှာ ငွေပေလွှာတို့ဘွင် ရေးထိုးလျက်ပါသော စာတမ်းတို့၌ သုံးလေ့သုံးထယှိသော အက္ခရာစာလုံးတို့၏ ပုံသဏ္ဍာန်တို့ကို ထောက်ချင့်ရခြင်း အားဖြင့်လည်း ထိုယဉ်ကျေးမှုသည် အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း ကရစ်သျှနားမြစ်ဝှမ်းမှဖြစ်ပေါ်လာသည်ဟုယူဆရသည်၊ ထို့ပြင် ထိုယဉ်ကျေးမှုသည် မည်သည့်အခါ မည်သို့ ပြောင်းလဲသွားခြင်းအရိပ်အမြွက်တို့ကို အောက်တွင် ဖေါ်ပြ သွားမည်ဖြစ်သော အုတ်ခွက် ဆင်းတုတော်တို့ကလည်း တဖက်တလမ်းမှ ထောက်ခံသောအနေနှင့် ထုတ်ဖေါ်ပြောဆိုသွားပါလိမ့်မည်။

သရေခေတ္တရာ မြို့ဟောင်းနေရာ၌
တွေ့ယှိရသော အုတ်ခွက်ဆင်းတုတော်များ။
မှော်ဇာ၊ မထောရွှာ၊ ရှင့်ကုန်း၌တွေ့ယှိရသော အုတ်ခွက်ဆင်းတုတော်များ။

၁၉၂၇-၂၈ ခုနှစ်အတွင်း သရေခေတ္တရာ မြို့ဟောင်းနေရာ မှော်ဇာမြို့၊ မထောရွှာ အနီးတဝိုက်တွင် ကျောက်စာဌာနမှတူးဖေါ်ရှာဖွေရာ၊ မထောရွှာ၊ ရှင့်ကန်ကုန်းတောင်ဖက်၊ ကုန်းတကုန်းမှ၊ အခြားရှေးဟောင်းပစ္စည်းများနှင့်အတူအုတ်ခွက်ဆင်းတုတော်များကိုတွေ့ရသည်၊ထိုအုတ်ခွက်တို့အနက်အုတ်ခွက်တမျိုး၏ပုံသဏ္ဍာန်မှာ ဂုံးပုံဖြစ်၍ နောက်ခံတံကဲနှင့်ဖုရားဆင်းတုတော်တဆူကြာပလ္လင်ပေါ်တွင်ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေထိုင်နေတော်မူလျက်နှစ်ဖက်ကိုရင်သို့အပ်၍ တရားဟောနေဟန်ပါသည်။ ဆင်းတုတော်မှာ အချိုးအစားကျနေ၍ မဏိတော်ပေါ်မှ ဥဏှိသပုံတော်သည်ပုံ့ပုံ့တက်နေဟန်တွေ့မြင်ရသည်။ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေထိုင်နေတော်မူပုံမှာ၊ ကြာပွင့်ပေါ်တွင် ခြေနှစ်ဖက်ကိုအတွင်းသို့ကွေး၍ချိတ်လျက် ခြေဖဝါးတော်နှစ်ခုစလုံးပင် ပေါ်ထွက်လျက်ယှိသည်၊ သင်္ကန်းတော်မှာ လက်ျာဖက်ပခုံးကိုလှပ်လျက် လက်ဝဲပခုံးထက်စမွယ်တင်ထားဟန်တွေ့မြင်ရသည်။ သို့သော် ပါးလျှပ်လှသဖြင့် အသားနှင့်ကပ်၍ ပခုံးထက်မှကျနေသော သင်္ကန်းအနားလိပ်နှင့် လက်ဝဲဖက် လက်ကောက်ဝတ်မှ အောက်သို့ကျနေသောသင်္ကန်းအနားလိပ်အမှတ်အသားတို့ဖြင့်သာ သင်္ကန်းဝတ်ဆင်ထားလျက်ရှိကြောင်းကိုသိမြင်ရသည်။ **(ပုံ ၁၀)**။

နောက်ခံတံကဲမှာအထက်သို့တက်သွားသော ကွမ်းတောင်နှင့်ဗေါဓိကျောင်းဆောင်မပါပဲ တနည်းအားဖြင့် တင့်တင့်တယ်တယ်ဖွယ်ဖွယ်ရာရာဆင်မြန်းထားခြင်းကိုတွေ့မြင်ရသည်၊ တွေ့မြင်ရပုံမှာကြာပလ္လင်၏ တဖက်တဖက် အစွန်းထွက်လျက်ယှိသောပြော့ပလ္လင်ထက် အပြင်ဖက်သို့မျက်နှာမူ၍ ဒူးတုပ်လျက်ဝပ်နေသောဆင်၏ ရှေ့ပိုင်းတပိုင်းပါယှိ၍၊ ဆင်၏နှာမောင်းဖျားတွင် ကြာဖူးသဏ္ဍာန်ယှိသော စေတီကလေးတဆူ ကြာရိုးဖြင့် မြှောက်ပင့်လျက် ပူဇော်နေဟန်ပါ၏၊ ထို့ပြင် ထိုဆင်၏ ပခုံးထက်မှ ဗျာလခေါ်သားရဲတိရစ္ဆာန် တခုသည် နောက်ခြေအစုံဖြင့်ရပ်လျက်၊ အလယ်ဆင်းတုတော်ပခုံးစွန်းမှထွက်ပေါ်နေသော တံကဲထုပ်အစွန်းကို အပြင်ဖက်သို့ မျက်နှာမူ၍ဦးခေါင်းဖြင့် ထောက်ခံထား၏၊ ထိုထုပ်အထက်တွင် မကာရ်းခေါင်းပုံတခုဆင့်ထပ်လျက်ရှိ၏၊ ၎င်းတို့အထက်မှတဆင့်အလယ်ဆင်းတု၏မဏိတော်ကိုဝိုက်လျက် သွင်းလုပ်ထားသောရောင်ခြည်တော်အလင်းစက်ဝန်းမှာလည်းသပ်ယပ်သေချာပြတ်သားလျက်ယှိခြင်းကို တွေ့မြင်ရ၏။ ထိုစက်ဝန်းအထက် ထီးပုံကလေးဖြန့်၍အုပ်မိုးလျက်ရှိ၏။

ဆင်းတုတော်နှင့်ကြာပလ္လင်၏အောက်၌ပုံနှိပ်စာကလေးတကြောင်းရေးရေးမြင်ရသည်၊ အုတ်ခွက် သုံးလေးချပ်ကိုပေါင်း၍ ထိုရေးရေးမြင်ရသောစာကိုဆက်စပ်ဖတ်ကြည့်ရာ၊ စာကြောင်းအစ၌ပါယှိသော အက္ခရာစာလုံးလေးငါးလုံးလောက်မှာ ပြွန်းတီးလျက်ယှိနေသဖြင့် လုံးဝမဖတ်သာတော့ချေ၊ ကျန်ယှိသေးသောအက္ခရာစာလုံးတို့မှာ မြတ်စွာဖုရား၏ဂုဏ်တော်အစပိုင်းဖြစ်သော **ဣတိပိသောဘဂဝါအရဟံ** ကိုဖတ်၍ရသည်၊ ထိုဖတ်၍ရသောအက္ခရာစာလုံးတို့၏ပုံသဏ္ဍာန်တို့မှာ အိန္ဒိယ တောင်ပိုင်း၌ အေ၊ ဒီ၊ ငါးရာစုနှစ်မှ ခုနစ်ရာစုနှစ်လောက်

တွင် ရေးလေ့ရေးထယှိသော တေလဂု–ကင်နာရိ (စ) ခေါ်အက္ခရာစာလုံးများအရေးအသားများနှင့် တူညီနေကြောင်းကိုတွေ့ရသည်။ ၎င်းကိုထောက်၍ အုတ်ခွက်၏ခေတ်ကာလအပိုင်းအခြားမှာလည်း အေဒီ၊ ငါးရာစုနှစ်မှ ခုနစ်ရာစုနှစ်ခန့်ကအုတ်ခွက်ဖြစ်ကြောင်းကိုယူဆပြောဆိုနိုင်ရာသည်၊ အုတ်ခွက်၏အတိုင်းအတာမှ အမြင့် ၃၅″၊ အောက်ခြေ၏အကျယ် ၂၅″ ဖြစ်၏။

ထိုကုန်း၌ပင်တွေ့ယှိရသော အခြားအုတ်ခွက်တမျိုးမှာ ရုတ်တရက်ကြည့်လိုက်သော် အထက်ဖေါ်ပြပါ အုတ်ခွက်နှင့် တမျိုးတည်း တစားတည်းပင် ဖြစ်သည်ဟု ထင်ရ၏။ (ပုံ ၁၁)။ သို့သော်သေသေချာချာ အုတ်ခွက်ချင်းနှိုင်းယှဉ်ကြည့်ပါက၊ ပဌမအုတ်ခွက်တွင် ထွက်နေသော ပလ္လင်အစွန်းထက်၊ ဝပ်နေသောဆင်ရုပ်နေရာ၌ ဒုတိယအုတ်ခွက်တွင်ပန်းဖူးပန်းခက်ကလေးတခုကိုမြင်ရသည်။ ထို့ပြင်ထိုပန်းဖူးပန်းခက်အောက်နေသော ပလ္လင်၏အထက်ဘောင်အစွန်းကို အနည်းငယ်အပြင်ဖက်သို့ထုတ်၍ မကာရ်ရုပ်သဏ္ဍာန်သွင်းလုပ်ပြီးလျှင် ထိုမကာရ်၏နှာမောင်းဖျားဖြင့်အထက်သို့ထောင်၍ နှစ်ဆင့်နှစ်ထပ်ယှိသော ထီးပုံကလေး တခုကို မြှောက်ပင့်လျက်ထားဟန်ပါယှိသည်၊ ၎င်းပြင်အလယ်ဆင်းတုတော်၏ ရောင်ခြည်တော် စက်ဝန်းအထက် ထီးအထွတ်မှ ပန်းဖူးပန်းပွင့်သဏ္ဍာန်ယှိသော တမ်းခွန်ကုက္ကားများထွက်ပေါ်လျက်ယှိသည်၊ ၎င်းတို့အစားပဌမအုတ်ခွက်တွင်ထီး၏တဖက်တချက်၌ကြာဖူးကြာပွင့်များပါသည်။ ဒုတိယအုတ်ခွက်၏ကြာပလ္လင် အောက်၌တန်း၍ စာတကြောင်းပါဟန်တူသည်။ သို့သော် အက္ခရာစာလုံးတို့မှာ မထင်ရှားသဖြင့် မဖတ်သာချေ၊ ထိုသို့ပင်ဖြစ်ငြားသော်လည်း ပဌမအုတ်ခွက်နှင့် ဒုတိယအုတ်ခွက်တို့၏ ခေတ်ကာလအပိုင်းအခြားမှာ ကွာခြားကြမည်မဟုတ်ပဲ တခေတ်တည်း တကာလတည်းကပင်ဖြစ်တန်ရာ၏။ ဒုတိယ အုတ်ခွက်၏ အတိုင်းအတာမှာ ပဌမအုတ်ခွက်နှင့် အလားတူပင်ယှိ၏။

၎င်းတို့နှင့်အတူ တကုန်းတည်းမှာပင် အခြားအုတ်ခွက်တမျိုးကို တွေ့ရပြန်သည် (တတိယအုတ်ခွက်)။ ၎င်းအုတ်ခွက်၏ပုံသဏ္ဍာန်မှာ ညောင်ရွက်ပုံ သဏ္ဍာန်ယှိသည်။ ထိပ်ဖက်ကချွန်၍ အလယ်တွင်ပူထွက်လျက် အောက်ခြေမှာဝိုင်းသည်။ (ပုံ ၁၂)။အရွယ်မှာ ပဌမနှင့်ဒုတိယ အုတ်ခွက်တို့ပမာဏယှိသော်လည်း ထိပ်ဖက်သို့ချွန်တက်သွားသည့်အတွက် အဟန့်မှာ အနည်းငယ်သေးသည်။ သို့သော် ထိုကျဉ်းမြောင်းသောမျက်နှာပြင်ကလေးတွင်သွင်းလုပ်ထားသော ပုံတို့ဖြင့်ပြည့်နှက်လျက်ယှိသည်။ အလယ်တွင်ပြေ့ပလ္လင်ထက်ကြာပလ္လင်ဆင့်၍ ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေထိုင်နေတော်မူသော ဆင်းတုတော်တဆူပါသည်၊ တင်ထားလျက်ယှိသော လက်တော်မှာ သပိတ်ကို ပိုက်ထားဟန်ပါသည်၊ ရှုံလျက်ယှိသော ကေသီသက်ာန်းတော်မှာ ဘယ်ဖက်ပခုံးပေါ်တွင် စမွယ်တင်လျက် ခေါက်ချိုးတို့မှာ အမြှောင်းအမြှောင်းနှင့်တွေ့မြင်ရသည်၊ ကွေးထားသော ခြေတော်နှစ်ဖက်မှာလည်း ချိတ်ထားခြင်းမဟုတ်ပဲထပ်လျက်ယှိသည်၊၎င်းခြေထပ်ပုံနှင့် သက်ာန်းခေါက်ချိုး အမြှောင်းအမြှောင်းယှိပုံတို့မှစ၍ အထက်ကဖေါ်ပြပါ ပဌမနှင့်ဒုတိယအုတ်ခွက်ပုံတို့ဘွင်ပါသော အချက် အလက်တို့နှင့် မတူပဲ ထူးခြားသည်၊ ထူးခြားပုံမှာ ဘေးတဖက် တချက်ရံလျက် ယှိသော ဝပ်လျက် နေသော ဆင်ဦးကင်း အရှေ့ပိုင်းပုံ၊ ၎င်းအထက်ရပ်လျက်ရှိသောဗျာလ သို့မဟုတ် ခြင်္သေ့ပုံ၊ ၎င်းအထက် မကာရ်ပုံ၊ ရောင်ခြည်တော် စက်ဝန်းပုံ၊ ထီးပုံတို့၏ကြားမှာ ဖေါင်းကြွလျက် အခြားသော ပန်းဖူးပန်းခက်၊ ပန်းရွက်ပုံတို့ ပြည့်နှက်လျက် ယှိသည်။ ပလ္လင်၏ အောက်ခြေ၌ စာတကြောင်းပါယှိရာ၊ စာမှာပျူစာဖြစ်သည်၊ အိန္ဒိယ တောင်ပိုင်း အက္ခရာမှ ဆင်းသက်လာသော ပျူအက္ခရာဖြင့် ရေးသားလျက်ပါယှိသည်။ ၎င်းစာကို ယခုလက်ငင်း အက္ခရာဖြင့် ပြန်ဆိုရေးသားသော် အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်၏။

ဗံးရောစောယ်စော။

စာမှာပျူဘာသာဖြင့်ဖြစ်နေသဖြင့် အဓိပ္ပါယ်ကိုမဖေါ်ပြနိုင်၍ မြန်မာဘာသာပြန်ဆိုချက်ကို မထည့်လိုက်နိုင်ပေ၊ သို့သော် စာ၏အစ၌ ပါယှိသော **ဗံး** ဆိုသောစကားတလုံးနှင့်၊ အလယ်နှင့် အဆုံး၌ **စော** ဆိုသော စကားနှစ်လုံးကို ထောက်ရခြင်းအားဖြင့် ၎င်းစာ၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ **မင်းတို့၏မင်း** (ရာဇာဓိရာဇာ) ဖြစ်သော

ဖုရားဟုခေါ်ဆိုဟန်တူသည်၊ ဤကဲ့သို့ယူဆခြင်း မှာလည်း အုတ်ခွက် ဆင်းတုတော်နောက်ခံတံကဲ၌ အရံအဖြစ် ဆင်ပြင်ထားပုံတို့ကိုထောက်၍ မှန်းဆခေါ်ဆိုခြင်းသာဖြစ်သည်။ ရာဇာဓိရာဇာ ဟု မှန်းဆခေါ်ဆိုသော်လည်း ယခုခေတ် မကိုဋ္ဌသရဖူ ဆောင်းလျက် မင်းဝတ်တန်းဆာတို့ဖြင့် ဝတ်ဆင်၍ ဇမ္ဗုပတိ ဖုရားဟု ခေါ်ဆိုကြသော ရာဇာဓိရာဇာဖုရားပုံတော်နှင့် လုံးဝမတူချေ။ အုတ်ခွက်တွင်ပါသောဖုရားပုံတော်မှာ ရိုးရိုးဖုရားပုံတော်အတိုင်း ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း အဆောင်အယောင် သဘောနှင့် အခြံအရံတို့မှာ မင်း၏ အဆောင်အယောင်များ ဖြစ်ကြသည်။ပါဠိဒိဋ္ဌကတ်တော်ထွက်နှင့် ကိုက်ညီသည်၊ ခေတ်ကာလအပိုင်းအခြားမှာ အထက်ဖော်ပြပါ၊ ပဌမ နှင့် ဒုတိယအုတ်ခွက် ချားနှင့် မတိမ်းမယိမ်းဖြစ်သည်။

ပုံ (၁၃) ပါအုတ်ခွက်မှာအထက်ဖော်ပြပါ ပုံ (၁၂) နှင့် တနေရာဘည်းမှာတွေ့ယို၏၊ သို့သော်ပုံ (၁၃) တွင် ပါသော ထူးခြားချက် တခုမှာ၊ အုတ်ခွက်၏ အလယ်လောက်၌၊ အုတ်ခွက် နဒမ်းကိုကပ်လျက်၊ တဖက် တချက် ဒူးတုပ်ရှိခိုးနေဟန် လူရုပ်လိုလို နတ်ရုပ်လိုလိုတခုစီပါသည်။

ပုံ (၁၄) တွင် ပြထားသော အုတ်ခွက် ဆင်းတုဘော်ကို အထက်ဖော်ပြပါ ပုံများနှင့် အတူ တနေရာ တကုန်းတည်းတွင်တွေ့ရသည်၊ အုတ်ခွက်၏ ပုံသဏ္ဍာန်မှာ ညောင်ရွက်ပုံဖြစ်၍၊ အလယ်၌ ကြာပလ္လင်ပေါ်တွင် တင်ပြင်ခွေ၍ တရားဟောနေဟန်ဖုရားဆင်းတုတော်ဘဆူပါသည်၊ ထိုဆင်းတုတော်၌ သင်္ကန်းကို ဝတ်ရုံထားပုံမှာ အထက်ဆင်းတုတော်ချားနှင့်မတူပဲ၊ တကိုယ်လုံးခြုံလျက် ခေါက်ရိုးခေါက်ဘွန့် တို့မပါချေ၊ ခြေနှစ်ဖက်မှာ တတိယပုံကဲ့သို့ထပ်လျက်ယှိသည်။ အလယ်ဆင်းတုတော်၏ ဘေးတဖက်တချက် ရံလျက် ဒူးတုပ်လျက်ဝပ်နေ သော ဆင်၏ရှေ့ပိုင်း၊ ၎င်းအထက်ရပ်လျက်နေသောခြင်္သေ့၊ ၎င်းအထက် မကာရ်းပုံနှင့် တံကဲထိပ်ထီးတို့မှာ အထက်ဖော်ပြပါ ပုံများအတိုင်းပါယှိသည်၊ ပဌမပုံတွင်ပါယှိသည့်အတိုင်း ဆင်၏နှာမောင်းဖျားမှ စေတီလုံး ကလေးတခုကို ကြာပန်းခံ၍ကြာရိုးတံဖြင့် အထက်သို့ မြှောက်ပင့်ထားဟန်လည်းပါသည်၊ ပုံနှိပ်၍သော်၎င်း၊ လက်ရေးဖြင့်သော်၎င်းရေးမှတ်လျက်စာတမ်းများမပါ၊ အုတ်ခွက်၏အမြင့်မှာ၊ ၃ လက်မတမတ် သာသာ ယှိ၍ အကျယ်မှာ ၂ လက်မတမတ်လောက်ယှိ၏။

ပုံ (၁၀) မှအစပုံ (၁၄) အထိပုံတို့တွင်ပြထားသော အုတ်ခွက်ဆင်းတုတော်တို့မှာ တခုနှင့်တခု အနည်း ငယ် အဆင်တူကွာခြားကြသော်လည်း၊ လုပ်နည်းကိုင်နည် တို့မှာ တမျိုးတည်းတစားတည်း ဖြစ်ခြင်းကြောင့်တ ကြောင်း၊ ၎င်းတို့ကိုတွေ့ယိုသောနေရာမှာလည်း တကုန်းတည်း တနေရာတည်းဖြစ်သဖြင့်တကြောင်းများကြောင့် ထိုအုတ်ခွက်တို့သည် တခုနှင့်တခု ကာလအပိုင်းအခြားမှာ ကွာခြားကြမည်မဟုတ်ပေ၊ ထို့ပြင် ၎င်းအုတ်ခွက် တို့ကို သရေခေတ္တရာမြို့ဟောင်းနေရာအနှံ့အပြား၌တွေ့ရသည်။ ရှေးဟောင်းစေဘီများဖြစ်သော ဘောဘောကြီး ဖုရား၊ ဖုရားကြီးဖုရားတို့မှာလည်း အမြောက်အများတွေ့ယိုရသည်၊ သို့သော်-၎င်းတို့မှာ အပျက်အစီးများသဖြင့် အထက်ဖော်ပြပါအုတ်ခွက်တို့ကဲ့သို့ မထင်ရှားမသန့်ရှင်းလှချေ။

ပုံ (၁၅)။ ထိုမထောရွာချောင့်ကန်ကုန်းမှ ပင်ဘဲဥပုံသဏ္ဍာန်ယှိသော အုတ်ခွက်ကလေး တဆူကိုတွေ့ယို ရသည်။ လက်ျာဖက်ထိပ်ပိုင်းပဲ့နေသည်။ အုတ်ခွက်၏ အလယ်အထက်ပိုင်းတွင် ခြေတော်ထပ်လျက် ယှိသော တင်ပလ္လင်ခွေကိုယ်တော်တဆူပါသည်၊ လက်နှစ်ဖက်ကိုကွေး၍ လက်ရင်းကို အထက်သို့မြှောက်ပြီးလျှင် ကြာပန်း များကိုင်နေဟန်တူသည်။ ဆင်းတုတော်မှာပွန်းပဲ့နေသဖြင့် အဆင်းသဏ္ဍာန်ပျက်လျက်ယှိနေပြီ၊ မှန်းဆ၍ကြည့် ရလျှင် ဖုရားဆင်းတုတော်နှင့်မတူပဲ၊ ဖုရားလောင်းဆင်းတုတော်နှင့်တူသည်။ ထိုဆင်းတုတော်၏အောက်ဖက် အုတ်ခွက်၏ထက်ဝက်နီးပါးလောက်မှာပုံနှိပ်စာလေးကြောင်းရေးရေးမြင်ရသည်၊ မှန်းဆရခြင်းအားဖြင့် ထိုစာ မှာ အိန္ဒိယဘောင်ပိုင်းအက္ခရာနှင့် ရေးနှိပ်ထားဟန်တူသည်၊ သို့သော် အက္ခရာတို့မှာ အတော်ပင်ပြွန်းတီးလျက် ယှိနေသဖြင့် မဖတ်သာတော့ချေ။အုတ်ခွက်အမြင့်မှာ၊ ၃-လက်မသာသာယှိ၍၊ အကျယ်မှာ၊ ၂-လက်မသာသာ ယှိ၏၊ ပြထားသောပုံမှာအနည်းငယ်ချွဲထားသည်။

ပုံ (၁၆)။ ဓါတ်ပုံတွင် ပါယှိသည့်အတိုင်း အုတ်ခွက်တခု၌ မျက်နှာဖက်အလယ်တွင် ကြာပလ္လင်ထက် လက်တော်ဗယ်တင်ညာချ၊ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေထိုင်နေတော်မူသော ဆင်းတုတော်နံဘေးတဖက်တချက်က ဒူးတဖက် ထောင် တဖက်လှည်းနှင့်ကြာပလ္လင်ထက် မင်းထိုင်ထိုင်နေသော ဆင်းတုတဆူစီပါသည်။ အလယ်ပုံမှာ ဖုရား ဆင်းတုတော်ဖြစ်ပြီးနံဘေးတဖက်တချက်ယှိပုံတို့မှာ ဖုရားလောင်းတို့၏ဆင်းတုတော်များဖြစ်ကြ၏။ အလယ်ပုံ ၏ အောက်ဖက်တွင်ရှေးဟောင်းနာဂရီအက္ခရာဖြင့် ပုံနှိပ်လျက်''ယေဓမ်မဟေဘုပြဘဝါ'' အစယှိသော ဂါထာ ကလေးပါ၏။

ပုံ (၁၇)။ ထိုင်ရှင့်ကန်ကုန်းတွင် ဆက်လက်တူးဖေါ်ရာ အုတ်ခွက် ဆင်းတုတော်တမျိုး အမြင့်အားဖြင့် ၅ လက်မ၊ အကျယ်အားဖြင့် ၃ လက်မတမတ်၊လေးထောင့်စပ်စပ်ရှိပြီး ထိပ်ဖက်၌ အနည်းငယ်ဝိုင်းသွားပြီးလျှင် ကြာခွက်ပုံသဏ္ဍာန်ယှိ၏။ အုတ်ခွက်၏မျက်နှာပြင်တွင် အလယ်ရှိနောက်ခံတံကဲနှင့် ထီးအုပ်လျက် ကြာပလ္လင် ပေါ်တွင် လက်တော်ဗယ်တင်ညာချထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေထိုင်နေတော်မူသော ဖုရားဆင်းတုတော်တဆူပါသည်၊ ကြာ ပလ္လင်အောက်တွင် ပြော့ပလ္လင်ခံလျက် မှန်ကူကွက် ၃ ကွက်ဖေါ်၍ ထောင့်ချိုးမီရိုဝိုင်းသဏ္ဍာန်ခံလျက်ယှိ၏။ အ လယ်မှန်ကူကွက်မှာဘေးမှန်ကူကွက်များထက် တဆခန့်ကြီးပြီး၊အလယ်မှန်ကူကွက်အတွင်းဘီလူးပန်းဆွဲသဏ္ဍာန် ခြသေ့ရုပ် တရုပ်၏ ဝပ်လျက်နေဟန်ရှေ့ပိုင်းကို မြင်ရ၏၊ ၎င်းနံဘေးတဖက်တချက်ယှိ မှန်ကူကွက်တို့တွင် သစ် သီးများကို ဆွမ်းအုပ်ဖြင့်ထည့်၍ပူဇော်ထားဟန် တခုစီပါသည်။

ကြာပလ္လင်ထက်တွင် တင်ပြင်ခွေလျက်ထိုင်နေတော်မူသော အလယ်ဆင်းတုတော်ပုံ၌ လက်ဝဲဖက်ပခုံး ထက် စမွယ်တင်ထားသော ကေသီသက်နိးမှာ အနားစွန်း၏ခေါက်ရိုးစတို့သာလျှင် ထင်ပေါ်၏။ တင်ပြင်ခွေ ထိုင်နေပုံမှာ ခြေနှစ်ဖက်ချိတ်လျက်ယှိ၏၊ ကိုယ်လုံးတော်မှာ ရင်သားဖြိုးဖြိုးမောက်မောက်မယှိပဲ၊ ပုံတော်နှင့် မလိုက်အောင်ရှည်လျားသော ကိုယ်လုံးတော်ယှိ၏၊ နှာတံတော်မှာ အဖျားပွသည်။ ဥဿျောင်တော်မှာ ပုံ့ပုံ့ သာတင်သည်၊ မုခ်ဂုံးသဏ္ဍာန်ယှိသော နောက်ခံတံကဲ ၂ ထပ်မှ ရောင်ခြည်တော်များထွက်လျက် နေဟန်ပါ သည်။ တံကဲအထက်အရွက်အနားပတ်လည်ကြာယပ်များဆိုင်းလျက် ပါယှိသော ထီးအောက်မှ တဖက်တချက် ဗေါဓိအကိုင်းအခက်များသဏ္ဍာန် သစ်ကိုင်းသစ်ခက်တို့ထွက်လျက်နေသည်။ ထီး၏အထွဋ်မှာ သုံးမြွာယှိသော ခက်ရင်းခွနှင့်တူသည်၊ ဆင်းတုတော်၏ နံဘေးတဖက်တချက်၌ ကြာပလ္လင် အခြေအရင်းမှ ထွက်လျက်ယှိသော ကြာရိုးကြာတံတို့နှင့် ကြာပွင့်ပေါ်တွင် ထီးမိုးလျက်ယှိသော စေတီလုံးကလေးတဆူစီပါသည်။ စေတီကလေး၏ ထီးပုံမှာ အလယ်ဆင်းတုတော် တံကဲအထက်တွင် ပါသောထီးနှင့် တပုံစံတည်းဖြစ်သည်။ စေတီတော် တဖက်တချက် အထက်အောက်တန်းလျက် ရောင်ခြည်များထွက်လျက် နေဟန်ပါသည်။ ရောင်ခြည်တော် ပုံတို့မှာ အင်္ကျီချိတ်ကလေးများ ပုံသဏ္ဍာန်ယှိသည်။

အခြားသတိမူသင့်ပေသော အချက်တချက်မှာ၊ ထိုအုတ်ခွက်အထက်ပိုင်းနား၌ တံကဲ၏ထိပ်ပိုင်း တဖက် တချက်တွင် ရှေးဟောင်းနာဂရီအက္ခရာဖြင့် "ယေဓမ္မာဟေတုပြဘဝါ" အစယှိသော ဂါထာကလေးကို ရေး ထိုးပုံနှိပ်လျက်ပါယှိသည်၊ ထိုအက္ခရာစာလုံးတို့၏ပုံသဏ္ဍာန်တို့ကို ထောက်ချင့်ရခြင်းအားဖြင့် ပုံနှိပ်စာမှာ အေ၊ ဒီ၊ ရှစ်ရာစု၊ ကိုးရာစုနှစ်အတွင်းခန့်က စာဖြစ်သည်ဟု ခန့်မှန်း၏။ (ပုံ ၁၇)။ ထို့ပြင် အုတ်ခွက်၏ ကျောဖက် တွင် ပျူအက္ခရာဖြင့် ပျူစာတကြောင်းပါယှိ၏၊ (ပုံ ၁၇ က)။ ထိုစာကို လက်ငင်းမြန်မာအက္ခရာနှင့် ပြန်ဆို ရေးသားသော် အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်၏။

။ ဗံး စ ငေ ကဲ

ထိုစာ၏အဓိပ္ပါယ်မှာ ဗံး ဆိုသောစကားတလုံး၏ အဓိပ္ပါယ် (အရှင်) ကိုထောက်၍ **စငေ** ဆိုသည်မှာ အလှူရှင်၏အမည်ဖြစ်သည်ဟု မှန်းဆရာ၏။ အုတ်ခွက်အတိုင်း အတာမှာအမြင့်–၅–လက္ခ နီးပါး၊ အကျယ် ၃–လက္ခသာသာယှိ၏။

(ပုံ ၁၈)။ ထိုတနေရာတည်းတွင် တွေ့ယှိရသော အခြားအုတ်ခွက် တမျိုးမှာ အကောင်းပြကတေ့ဆိုလျှင် အမြင့်မှာ ၅–လက်မှနီးပါးယှိ၍ အနံမှာ ၄–လက်မယှိပြီး လေးထောင့်စပ်စပ်မှန်ကူကွက်သဘောယှိ၏။ မျက်နှာဖက်တွင် ဘောင်ခတ်၍ ကျောဖက်မှာ ခပ်ခုံးခုံးနေ၏။ ယခုအတိုင်းဆိုလျှင် အုတ်ခွက်၏လက်ျာဖက် အထက်ပိုင်းထောင့်မှ ထက်ဝက်သာသာကျိုးလျက်ယှိ၏၊ သို့သော်မျက်နှာဖက်ယှိ အလယ်ဆင်းတုတော်မှာ အနည်းငယ် ပွန်းပဲ့မှေးမှိန်နေသည်မှအပ ထင်ရှားလျက်ယှိသေး၏။ ၎င်းအတိုင်းမှာ အလယ်ဆင်းတုတော်သည်၊ နောက်ခံတံကဲနှင့် ကြာပလ္လင်ပေါ်ထက် လက်တော်ဗယ်တင်ညာချ တင်ပြင်ခွေလျက်ထိုင်နေဟန်ဖြစ်၏။ တင်ပြင်ခွေ ခြေချိတ်ပုံမှာ အထက်က (ပုံ ၁၇)တွင် ပါသည့်အတိုင်း စိပ်စိပ်တင်းတင်း မဟုတ်ပဲ ခပ်ကျဲကျဲထိုင်နေဟန်ဖြစ်၏၊ သို့သော် ညာဖက်လက်တော်မှာ ခပ်တန်းတန်းထားလျက် လက်ဝါးတော်မှာ ဒူးပဆစ်ကွေးပေါ်မှ မှောက်လျက်အောက်သို့ချလျက်ယှိ၏။ ကိုယ်လုံးတော်ဘဖြိုးတည်းသွားပုံ၊ မဏိတော်နှင့် ဥသျှောင်ပုံတို့မှာ အထက်ဖေါ်ပြပါပုံနှင့် တပုံစံတည်းလောက်ဖြစ်၏၊ ကြာပလ္လင်အောက်ခံပြေးပလ္လင်၏ ဘေးတိုင်နှစ်တိုင်ခြား၊ မှန်ကူကွက်အတွင်းတွင် ပုံနှိပ်စာတကြောင်းပါ၏။ သို့သော် ၎င်းပုံနှိပ်စာမှာ မှေးမှိန်လျက်ယှိနေသဖြင့် အက္ခရာစာလုံးပုံများကိုပင် မမှန်းဆနိုင်ချေ။ ထိုပလ္လင်အထက် တဖက်တချက် ဖေါင်းရစ်စွန်းမှ လှေဦးသဏ္ဍာန် အထက်သို့ မကာရ်းသဖွယ် ကော့တက်သွားပြီးလျှင် ဦးဖျားမှသားမြီးယပ်နှင့်တူသော တမ်းခွန်လုံးဆွဲလျက် တမ်းခွန်တိုင်တခုစီ ထူထားဟန်တူ၏၊ တံကဲတိုင်ထိပ်ထုပ် အစွန်းနှစ်ဖက်မှလည်း ထိုနည်းတူစွာ မကာရ်းနှာမောင်းဖျားမှ လခြမ်းသဏ္ဍာန် တမ်းခွန်ပြားတက်သွားဟန်တူ၏၊ ဆင်းတုတော်၏ မဏိတော်ကို ဝိုက်လျက် ရောင်ခြည်တော်စက်ဝန်း အထက်ကြာယပ်ပုံအပိုင်းအစကိုလည်း တွေ့မြင်နိုင်၏။တံကဲ၏ ဘေးတဖက်အချက်မှလည်း ရောင်ခြည်တော်ဘွက်နေပုံများပါ၏။ မှော်ဇာမြို့ မထောရွာ ရှင့်ကန်ကုန်းအနီး၌တွေ့ယှိရသော အခြား ထူးခြားထင်ရှားသော အုတ်ခွက်ဆင်းတုတော်ဘို့မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ကြ၏။

(ပုံ ၁၉)။ အုတ်ခွက်မှာ အထက်ပိုင်းနှင့် အောက်ပိုင်းကျိုးနေသဖြင့် မူလပုံကို ကောင်းစွာမမှန်းသာချေ။ သို့သော် ကျန်လျက်ယှိသေးသော အလယ်ပိုင်းကို ထောက်ချင့်ရခြင်းအားဖြင့်၊ ‘မူလအုတ်ခွက်သည် ဘဲဥပုံသဏ္ဍာန်ယှိသည်ဟု မှန်းဆရာ၏။ အကျယ်မှာလည်း ၃ လက်မနီးပါးယှိ၏။ ထိုကျန်ယှိသေးသောအပိုင်း၌ အထက်အောက်ကန့်လျက် ရုပ်ပုံနှစ်တန်းပါယှိ၏။ ရုပ်ပုံများမှာလည်း ပြွန်းတီးလျက်ယှိ၏။ ယှိသမျှနှင့်ဆိုလျှင် အထက်တန်းတွင် ရုပ်ပုံငါးပုံပါ၏၊ အလယ်ပုံမှာ ဘေးတဖက်တချက်ယှိပုံများထက် အနည်းငယ်ကြီး၏၊ ၎င်းသည် ကြာပလ္လင်ပေါ်တွင် ခြေနှစ်ဖက်ထပ်လျက် လက်တော်များမှာ ဗယ်တင်ညာချ ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေ နေထိုင်တော်မူသော ဖုရားပုံဖြစ်၏၊ မဏိတော်အထက် ဥဏှိုသပုံတော်ကို ရေးရေးမြင်ရ၏။ သင်္ကန်းတော်၏ ခေါက်ရိုးခေါက်စများကို မမြင်သာတော့ချေ။ နောက်ခံတံကဲမှာ ရောင်ခြည်တော်ပုံများဖြင့် အထက်အောက် ပြထား၏။ ဘေးတဖက်တချက်ယှိ ပုံတို့မှာ ရှေ့နောက်ဘန်းလျက် အလယ်ပုံကိုမျက်နှာမူ၍ ထီးများကိုင်ဆောင်းလျက် မိုးနေဟန်ဖြစ်၏။ ၎င်းတို့သည် ဒေါက်ချာပုံသဏ္ဍာန် မကိုဋ်ဆောင်းလျက် လူမဟုတ်ပဲ နတ်သိကြားများ ဟန်ဟန်တူ၏။ ကောင်းကင်ခရီးဖြင့်လာ၍ တိမ်တောင်တိမ်လိပ်တို့ဖြင့်ဖုံးလျက်ယှိသဖြင့် ခါး၏အောက်ပိုင်းထက်ဝက်လောက်ကိုသာလျှင် မြင်ရ၏။ အောက်တန်း၌ လက်ဝဲဖက်က ရုပ်ပုံသုံးပုံ၊ လက်ျာဖက်က နှစ်ပုံပါ၍ ရှေ့နောက်တန်းလျက် ၎င်းတို့အထက်ယှိ အလယ်ပုံဖက်ကိုမျက်နှာမူ၍ ဒူးကိုထောက်ပြီးလျှင် အရိုအသေပြုလျက် ရှိခိုးနေကြဟန်ဖြစ်၏။ ထူးဆန်းသောအချက်တချက်မှာ လက်ဝဲဖက်ကပုံတို့မှာ ရင်သားများမောက်လျက်ပါကြသဖြင့် မိန်းမရုပ်ပုံများနှင့် တူ၏။ အသီးသီး မကိုဋ်ဆောင်းလျက် ပါ၏။ လက်ျာဖက်က ရုပ်ပုံနှစ်ပုံအနက် ရှေ့ကပုံမှာ လက်လေးဖက် ပါသည်။ ရောင်ခြည်တော် စက်ဝန်းနှင့် မကိုဋ်ဆောင်းလျက် ပါသည်။ အတွင်းဖက်မှုရင်း လက်နှစ်ဖက်မှာ ရှိခိုးနေဟန်ဖြစ်သည်။ အပြင်ဖက် လက်ပွားနှစ်ဖက်မှာ ကွေးလျက် အထက်သို့မြှောက်ပြီးလျှင် ပူဇော်ရာဝတ္ထုပစ္စည်းများကို ဆောင်းထားလျက် ပူဇော်နေဟန်တူ၏။ ၎င်း၏နောက်ဖက်ကပုံမှာမြင်းခေါင်းနှင့် လူကိုယ်ဖြစ်၏။ သင်္ကြိုဋ် ဗုဒ္ဓဘာသာမဟာယာဉ်ဂိုဏ်းအလိုအားဖြင့်၊ ၎င်းမြင်းခေါင်းနှင့် လူကိုယ်မှာ ဟယဂြီဝနတ်၏ ပုံဟုဆိုကြ၏။ သို့သော် သာခနေမာလာကျမ်း အလိုအားဖြင့် မြင်းခေါင်းမှာ ကြောက်မက်ဖွယ်ပုံသဏ္ဍာန်ယှိသော လူ့ခေါင်းကိုဆင့်လျက်ပါသည်ဟု ဆို၏။ ၎င်း၏လက်နှစ်ဖက်မှာ ကွေး၍ ဘယ်ဖက်လက်သည် ရင်ကိုအပ်လျက် ယှိ၏။ ညာဖက်လက်မှာမူ ကွေး၍ လက်ချိုးလက်မောင်း ထပ်လျက်

လက်ဝါးကို ဖြန့်နေဟန်တူ၏။ ကောင်းစွာ မထင်ရှားချေ။ ၎င်းပုံသည် ဟဿဂြီဝ၏ ပုံဖြစ်ခဲ့လျှင် ၎င်း၏ ရှေ့ဖက်ယှိ လက်လေးဖက်နှင့် ဒူးထောက်လျက်နေသောပုံမှာ အဝလောကိတေဇွရ ပုံဖြစ်လိမ့်မည်။ လက်ဝဲဖက်ယှိ ပုံသုံးပုံမှာယင်း၏ အခြွေအရံများပင် ဖြစ်ကြလိမ့်မည်။ ၎င်းတို့အောက်၌ လက်ျာဖက်တွင် ကျန်ယှိသေးသော အုတ်ခွက်၏ အစွန်းနားတွင်ကပ်လျက် ရှေးဟောင်းနာဂရီအက္ခရာနှင့် စာနှစ်ကြောင်း၏အပိုင်းအစတို့ကိုရေးရေးမြင်ရ၏။ ၎င်းကိုထောက်၍ ဤအုတ်ခွက်မှာ အေ၊ ဒီ၊ ရှစ်ရာစုနှစ်ခန့်က အုတ်ခွက်ဖြစ်သည်ဟု မှန်းဆရာ၏။

ပုံ (၂၀)။ ဘဲဥပုံသဏ္ဍာန်ယှိသော အုတ်ခွက်ဆင်းတုတော်ကလေး တဆူ။ လက်ဝဲဖက်နခမ်း အနည်းငယ်ပဲ့နေသည်။ အမြင့် ၂ လက်မ တမတ်၊ အချင်းမှာ ၁ လက်မ သုံးမတ်ခန့်ယှိ၏။ မျက်နှာဖက်တွင် ကြာပလ္လင်ပေါ်၌ လက်တော်ဗယ်ဘင်ညာချ တင်ပြင်ခွေဆင်းတုတော်ကလေးတဆူ ပါသည်။ ဆင်းတုတော်နှင့်ပလ္လင်တို့မှာ ပြွန်းတီးလျက် ယှိနေသဖြင့် မထင်ရှားတော့ချေ။ နောက်ခံတံကဲမှာလည်း မမှန်းဆသာတော့ချေ။

ပုံ (၂၁)။ အုတ်ခွက်မှာဂုံးချွန်ပုံသဏ္ဍာန်ယှိ၏။ မျက်နှာဖက်တွင် အလယ်၌ပြော့ပလ္လင်ထက် လက်တော်ဗယ်ဘင်ညာချနှင့် တင်ပြင်ခွေဆင်းတုဘော်ဘဆူ။ ဘေးခံစေဘီဘော်ကလေး အောက်ခံပလ္လင်နှင့် တဆူပါ၏။ အုတ်ခွက်မှာမထင်ရှားပဲ သေးငယ်သော အုတ်ခွက်ကလေးတဆူဖြစ်၏။ အမြင့် ၂ လက်မတမတ်၊ အောက်ခြေအကျယ် ၁ လက်မခွဲယှိ၏။ ဓာတ်ပုံမှာ အနည်းငယ် ချဲ့ထားသော ပုံဖြစ်၏။

ပုံ (၂၂)။ အုတ်ခွက်၏ မျက်နှာဖက်တွင် နောက်ခံတံကဲနှင့် ကြာပလ္လင်ပေါ်ထက် တင်ပြင်ခွေဗုဒ္ဓရုပ်ပွားတော် တဆူပါ၏။ လက်တော်များမှာ ဗယ်တင်ညာချ ဖြစ်ပြီး တင်ထားသော ဗယ်လက်တော်မှာ သပိတ်ကို ပိုက်လျက်ပါ၏။ ဘေးတဖက်တချက် စေတီရံ ကလေးနှစ် ဆူပါ၏။ စေတီတော်ကလေးများမှာ ကြာဖူးသဏ္ဍာန်ဖြစ်၍ ကြာရိုးကြာတံပါသော ကြာပွင့်ပေါ်တွင်တည်လျက် ယှိကြ၏။ အုတ်ခွက်မှာ ဂုံးဝိုင်းပုံသဏ္ဍာန်ယှိ၏။ အမြင့် ၄ လက်မ၊ အောက်ခြေ အကျယ် ၂ လက်မခွဲ ယှိ၏။

ပုံ (၂၃)။ အုတ်ခွက်မှာ ဂုံးချွန်ပုံသဏ္ဍာန်နှင့် အမြင့် ၄ လက်မ၊ အောက်ခြေ အကျယ် ၂ လက်မ ယှိ၏။ မျက်နှာဖက်တွင် ကြာပလ္လင်ပေါ်ထက် နောက်ခံတံကဲနှင့် လက်တော်ဗယ်တင်ညာချ၊ တင်ပြင်ခွေဗုဒ္ဓရုပ်ပွားဆင်းတုတော်တဆူပါ၏။ ဘေးရံစေတီကလေး၊ လေးဆူစီအောက် အထက်တန်လျက်ပါ၏။ တံကဲအထက်အရိုးစိုက်လျက် ဘီးဘစ်းပါ၏။ ဘီး၏ ဘေးဘဖက်ဘချက်ဘွင် ဗေါဓိအကိုင်းအခက်တို့ ပါ၏။ အောက်ခြေနားကပ်လျက် ကြာပလ္လင်အောက်တွင် ရှေးဟောင်း နာဂရီအက္ခရာနှင့် စာနှစ်ကြောင်း ပါ၏။ စာတို့မှာ ပျက်စီးမှေးမှိန်လျက် ယှိနေသဖြင့် ကောင်းစွာမဖတ်သာချေ။ သို့သော်အက္ခရာများ၏ ပုံသဏ္ဍာန်နှင့် အစီအစဉ်များကိုကြည့်ရှုရသဖြင့် စာတမ်းမှာ "ယေဓမ္မာဟေတုပြဘဝါ" အစယှိသော ဂါထာကလေးဖြစ်ဟန်တူ၏။ အုတ်ခွက်၏ ပုံသဏ္ဍာန်နှင့် မွမ်းမံခြယ်လယ်ထားပုံ အဆင်အပြင်ကို ကြည့်ရှုရခြင်းအားဖြင့်လည်း ပုဂံထက်နီးနီးကပ်ကပ်ယှိဟန်တူ၏။

ပုံ (၂၄)။ အုတ်ခွက်၏ ပုံမှာ ဘဲဥ၏ သဏ္ဍာန်ယှိ၏၊ အမြင့်မှာ ၃-လက်မနီးပါးယှိ၍ အကျယ်မှာ ၁-လက်မခွဲသာသာယှိ၏၊ ဤအုတ်ခွက်၏ ထူးခြားချက်မှာ မျက်နှာဖက်တွင်ပါသော ပုံသည်ဖုရားဆင်းတုတော်ပုံမဟုတ်ပဲ နွဲ့နှောင်းပြေပြောင်းသော အမူအရာနှင့် ကြာပွင့်ပေါ်တွင် မတ်တပ်ရပ်လျက်နေသော မိန်းမပုံဖြစ်၏၊ ဆံပင်ကိုကြိုးဖြင့်ချည်ပြီးမှ ဦးခေါင်းထက်၌ ဆံတုံးထုံးထားဟန်ယှိ၏၊ ခေါင်းကိုဝိုက်၍ ရောင်ချည်စက်ဝန်းသဏ္ဍာန်ပါ၏။ ပုတီး၊ လက်ကြပ်၊ နားပန်၊ ခါးပတ်များ ဝတ်ဆင်လျက်ပါ၏။ ၎င်း၏ လက်ျာဖက်လက်ကိုကိုယ်နှင့်ကပ်လျက် အောက်သို့ဘန်းချပြီးလျှင် တထောင်ဆစ်မှအနည်းငယ် အထက်သို့ကွေး၍ လက်ကိုဖြန့်လျက် ဆုပေးနေဟန်ပါသည်။ ဗယ်ဖက်လက်မှာ တတောင်ဆစ်ကွေးလျက် ပခုံးနှင့်တပြေးတည်း အပြင်ဖက်သို့ တက်နေသော ကြာပန်း၏ ကြာရိုးကိုလက်ဖြင့် ကိုင်လျက်ယှိ၏။ လက်ျာဖက်ပခုံးထက်နားတွင် စေတီ

လုံးကလေးတဆူပါ၏။ အုတ်ခွက်၏ မျက်နှာပြင်တွင် ကပ်လျက်ယှိနေသော နေရာတို့၌ ရှေးဟောင်းနာဂရီအက္ခရာတို့ဖြင့် ရေးထိုးပုံနှိပ်၍ ပါယှိသော ''ယေဓမ္မာဟေတုပြဘဝါ'' အစယှိသော ဂါထာကိုထောက်၍ မိန်းမရုပ်သည် ဗုဒ္ဓဘာသာ မဟာယာဉ်ဂိုဏ်းအလိုအားဖြင့် တာရာဒေဝီရုပ်ဖြစ်သည်ဟု ခေါ်ဆို၏။ တာရာဒေဝီသည် ဗုဒ္ဓဘာသာမဟာယာဉ်ဂိုဏ်းတွင် မိန်းမတို့နှင့်သက်ဆိုင်သော အခန်း၌အတော်ပင် ထင်ရှား၏။ အဝလောကိတေစ္ဆရ၊ သို့မဟုတ် လောကနာထ ဖုရားလောင်း၏ ကြင်ယာတော်ဖြစ်၏။ ခေတ်အလိုအားဖြင့် ''ယေဓမ္မာဟေတုပြဘဝါ'' အစချီလျက် ဂါထာတွင် ပါယှိသော အက္ခရာတို့၏ ပုံသဏ္ဍာန်ကို ထောက်၍ အုတ်ခွက်မှာ အေ၊ ဒီ၊ ရှစ်ရာစုနှစ်ခန့်က အုတ်ခွက်ဖြစ်သည်ဟု မှန်းဆရာ၏။ အုတ်ခွက်တို့မှာ ပြန်းတီးလျက်ယှိနေသဖြင့် သုတေသီတို့ ပုံကိုမှန်းဆနိုင်ကြရန် ပုံနှစ်ပုံကိုဘပုံတည်းပြုလုပ်၍ ပြထားလိုက်သည်။

မှော်ဇာရွာမြင်ဗါဟုဖုရားတွင် တွေ့ယှိရသော အုတ်ခွက်ဆင်းတုတော်များ။

အထက်တနေရာတွင် ဖေါ်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း မြင်ဗါဟုဖုရားသည်၊ ဒွတ္တပေါင်မင်းကြီး၏ ကောင်းမှုတော် စေတီတဆူဖြစ်သည်ဟုဆို၏၊ ၎င်းဖုရားသည် မှော်ဇာရွာအနောက်ဖက်ယှိ တောင်ကုန်းပေါ်တွင်တည်လျက်ယှိ၏၊ ဒုတိယစစ်ကြီးမဖြစ်မီ ဆယ်နှစ်ခန့်က၎င်းဖုရားသည်ပြိုကျပျက်စီးလျက်ယှိနေရာ၊ ရဟန်းတော်တပါး၊ ကမ္မကထ ပြုလုပ်၍ထပ်မံပြုပြင်နေခိုက်၊ ထိုဖုရားကုန်း၌ တွေ့ယှိရသော အုက်ခွက်ဆင်းတုတော်တို့အနက် အနည်းငယ်ရွေးချယ်ပြီးလျှင် နောင်လာနောက်သားတို့ ကြည်ညိုနိုင်ကြရစေခြင်းငှါ မန္တလေးမြို့ ကျောက်စာဌာနတွင် သိမ်းဆည်းထားခဲ့၏။ ၎င်းတို့ကိုယခုထပ်မံလေ့လာပြီးလျှင် ဤစာတမ်းတွင် ဖြည့်သွင်းရေးသားဖေါ်ပြလိုက်ပါသည်။

ပုံ (၂၅)။ သရေခေတ္တရာမှ အုတ်ခွက်တို့မှာ ပုဂံခေတ်အုတ်ခွက်များနှင့်မတူအကျိုးအပဲ့သာများပြီးလျှင် နှစ်ကာလကလည်း ကြာမြင့်သဖြင့် ၎င်းတို့၌ သွန်းလုပ်လျက်ပါသော ရုပ်တုဆင်းတုအက္ခရာစာလုံး ပန်းပြောက်ပန်းခက်တို့မှာမှေးမှိန်လျက်ယှိနေခြင်းသာတွေ့ရ၏၊ ယခုပုံတွင်ပြထားသော အုတ်ခွက်မှာ ညောင့်ရွက်ပုံသဏ္ဍာန်ယှိ၏။၎င်း၏အတိုင်းအတာမှာအမြင့် ၄ လက်မ၊ အချင်း ၃ လက်မခွဲယှိ၏။ အုတ်ခွက်ထိပ်ပိုင်းတွင် အနည်းငယ်ကျိုးပဲ့လျက် ယှိနေသည်မှအပ၊ အုတ်ခွက်၌ပါသော ဆင်းတုနှင့်စာအစယှိသည်တို့ကို မှန်းဆနိုင်သေး၏၊ ဆင်းတုတော်မှာရောင်ခြည်တော်စက်ဝန်းခံလျက် ကြာပလ္လင်ပေါ်တွင် ခြေနှစ်ဖက်ကိုချိတ်လျက် ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေထိုင်နေတော်မူဟန်ဖြစ်၏။လက်နှစ်ဖက်ကိုထပ်၍ တင်ပြင်ခွေပေါ်တွင် တင်ထားသဖြင့်၊ ၎င်းကိုဈာန်သမာပတ်ဝင်စားနေဟန်ဟုသင်္ကေတပြုလုပ်ခေါ်ဆိုကြ၏။ သက်န်းတော်မှာပါးလျှပ်၍အစွန်းအစမှ ခေါက်ရိုးခေါက်တွန့်တို့ဖြင့်သာ မှတ်ထင်ရ၏။ ဆင်းတုတော်မှာအပေါက် အပဲ့အပျက်အစီးတို့များ၏၊ မဏိတော်အထက် ဥဏှိသပုံတော်ထင်ရှားသေး၏။ဆင်းတုတော်၏ဘေးတဖက်တချက်တွင်ဖေါင်းကြွလျက်နေသော ဗိန္ဒုပုံသဏ္ဍာန်အပိုင်းကလေးငါးခုအထက်အောက်စီတန်းလျက်ပါ၏။ ထိုအပိုင်းတို့မှာ မည်သည့်ကိုရည်မှန်း၍ လုပ်ထားကြောင်း၊ မည်သည့် အထိမ်းအမှတ်ဖြစ်ကြောင်းကို သေချာစွာမသိရချေ။ အချို့ပညာယှိတို့က ထိုအပိုင်းကလေးတို့မှာ စေတီငါးဆူကိုရည်မှန်း၍ပြုလုပ်ထားသည်ဟုယူဆကြ၏။ သို့ရာတွင် ၎င်းအုတ်ခွက်နှင့် အလားတူအုတ်ခွက်တဆူ၌ အပိုင်းကလေး ၃ ခုစီပါ၏။ ထိုအပိုင်းကလေးတို့မှာ-ဝ-လုံးသဏ္ဍာန်ယှိပြီးအတွင်းတွင်သော ငွေ့က-စွည်တ္ထိကခေါ် ရဟတ်စက်ကလေးသဏ္ဍာန် တခုစီပါယှိ၏။ ထိုရဟတ် စက်ကလေး အပြင်ဖက်မှ ကပ်လျက် စက်ဝန်းသဏ္ဍာန်အပိုင်းကလေးတခုပါသေး၏။ ထိုအပိုင်းကလေးအပြင်ဖက်မှ နေရောင်ခြည်သဏ္ဍာန် ရောင်ခြည်ပုံများထွက်ယှိ၏။ ပုံ (၂၆)။ ထိုရောင်ခြည်ပုံများနှင့် စက်ဝန်းအတွင်းယှိ ရဟတ်ပုံများကို အစွဲပြု၍၊ ၎င်းစက်ဝိုင်းကလေးတို့သည်နေကိုရည်မှန်း၍ မင်္ဂလာအထိမ်းအမှတ်ဖြစ်သည်ဟုယူဆရာ၏။ ထိုနည်းတူ ပဌမအုတ်ခွက်တွင်ပါသော စက်ဝိုင်းကလေးလောက် မထင်ရှားသော်လည်း နေ၏အထိမ်းအမှတ် ဖြစ်ကြသည်ဟု ယူဆရာ၏။ထိုအထိမ်းအမှတ်တို့၏အပြင်ဖက်၌ အလယ်ဆင်းတုတော်ကိုဝိုက်လျက်နန်းကြိုးပုံနှင့် ၎င်းအပြင်ဖက်မှရောင်ခြည်တော်ပုံများပါယှိ၏၊ထိုအုတ်ခွက်၏ခေတ်ကာလအပိုင်းအခြားကို သတ်မှတ်မှန်းဆနိုင်ရန် အုတ်ခွက်၏နခမ်းအတိုင်းဝိုက်၍ ရှေးဟောင်းနာဂရီအက္ခရာဖြင့်ရေးထိုးပုံနှိပ်လျက်စာတကြောင်းပါယှိ၏၊ ထိုစာမှာအခြားမဟုတ် ''ယေ

Click Here To Continue Page